

NATO üyeliđiyle ve ABD üslerinin
varlığıyla bağdaşmaz bir kavram

ULUSAL SAVUNMA

10

EL
KİTAPLARI
DİZİSİ

NATO VE ABD ÜSLERİNİN
VARLIĞIYLA BAĞDAŞMAZ BİR KAVRAM

ULUSAL SAVUNMA

INFO-TORK AJANSI
Araştırma-Çeviri-Belge Bölümü
Elkitapları Dizisi: 10
Kasım 1978 - Brüksel

AGENCE INFO-TÜRK
Section de
Recherche-Traduction-Documentation

Réalisation et diffusion
COODIFF s.c.
Square Ch. M. Wiser 13, Boîte 2
Tél: 32-2-230 34 72
D/1978/2198/26

giriş

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu yana emperyalizme bağımlılık statüsü içinde bulunmaktadır. Bu bağımlılık, ekonomik, siyasal, ideolojik ve askeri alanların hepsi için geçerlidir.

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Türkiye halkının kan dökerek kazandığı bağımsızlık, zaferden sonra iktidarı ele geçiren burjuvazi ile büyük toprak sahiplerinin sınıf diktatörlüğü oluşturma süreci içerisinde adım adım feda edilmiş, daha 1930'larda emperyalizmin ideolojik, ekonomik ve hatta siyasal etkilerine aralanan kapıdan, 1945 sonrası Missouri Zırhlısıyla ABD'nin askeri hegemonyası sızarak 30 yılı aşkın bir süre içerisinde üsleriyle, tesisleriyle, standartlarıyla bir ahtapot gibi Türkiye'nin hayat damarlarına vantuzlu kollarını sarmıştır.

1950'lerde Türkiye önce Kore Savaşı'na dahil edilip ardından da NATO'nun üyesi kılındıktan sonra emperyalizmin propaganda aygıtları "Türkiye NATO ile daha güçlü, NATO Türkiye ile daha güçlü!" sloganlarıyla Türkiye halkının, özellikle de Türk Ordusu subay ve erlerinin beyinlerini yıkama operasyonuna girişmiştir.

Ancak Türk Ordusu'nun ABD'nin global stratejik hesaplarına bağımlı kılınmasının üzerinden geçen üç on yıl, Türkiye'nin daha güçlenmek şöyle dursun, ekonomik alanda tam bir iflase, askeri alanda ise sadece ABD emperyalizminin Orta Doğu'daki çıkarlarını savunmakla yükümlü bir ileri karakol durumuna sürüklendiğini kanıtlamıştır.

Bu olgu, özellikle önce 1964'te Türkiye'nin ABD malı silah ve gereçleri ABD'nin rızası olmaksızın kullanamayacağı ihtarıyla ve 1974'te de bunları ABD'nin rızası olmaksızın kullanmasından ötürü üç yıl süren bir silah ambargosuna maruz bırakılmasıyla kitleler tarafından bütün çıplaklığıyla görülmüş, yeni bir savunma stratejisine yönelinmesi, ulusal gurur ve çıkartların korunmasından yana olan her Türkiyelinin ortak dileği haline gelmiştir.

İşte böylesi bir ortamda, iktidarın en güçlü adayı olan Cumhuriyet Halk Partisi, kitlelerin özlemlerine cevap olarak ortaya attığı çeşitli vaatlerinin yanısıra askeri alanda da "ulusal savunma stratejisi" kavramıyla seçim platformuna girmiştir.

Demokrasiden ve bağımsızlıktan yana kitlelerin oylarıyla 1978 yılı başında iktidara gelen Cumhuriyet Halk Partisi, ilk olarak yeni savunma kavramını saptamak üzere Milli Savunma Bakanlığı, Genel Kurmay Başkanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı uzmanlarının katıldığı bir komite oluşturmuştur.

1979 yılında yürürlüğe girmesi öngörülen dördüncü Beş Yıllık Plan'da da yeralacağı bildirilen yeni savunma kavramının ilkeleri söz konusu komite tarafından şöyle saptanmıştır:

- Şimdiye kadar NATO disiplini içinde tek yönlü (yani "kuzeyden gelen tehdit"e göre) düzenlenmiş olan Türk ulusal savunması, bundan böyle ittifakı doğrudan ilgilendirmeyen, fakat Türkiye için büyük önem taşıyan diğer tehdit ve olasılıklar (Ege, Kıbrıs, Yunanistan'ın silahlanması) da göz ö-

nünde tutularak bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde oluşturulacaktır.

- Türkiye üyesi bulunduğu NATO ittifakı'ndan kopmayacak, fakat yapacağı düzenlemelerle kendi koşullarını ön plana alacaktır.

- Dünyada bloklar arası yumuşama ve Türkiye'nin içinde bulunduğu bölgedeki gelişmelere cevap veren bir savunma politikası yürütülecektir.

- Uzun vadeli ve köklü önlem olarak Türkiye ulusal savunma sanayiini kuracak ve geliştirecektir. Bu konuda ekonomik gerekler ve olanaklar göz önüne alınacaktır (*)

Ne var ki, bir yandan yeni ulusal savunma kavramını saptama çalışmaları sürüp giderken, öte yandan CHP Hükümeti, 1974'ten beri süregelen ABD silah ambargosunun kaldırılmasını sağlamak üzere uluslararası planda bir dizi girişimlerde bulunmuş, bir yandan ekonomik alanda IMF'in dayattığı koşulları aynen kabullenip emekçi halk kitlelerini yeni ağır yüklerin altına sokarken, öte yandan da, 1975 yılında Demirel hükümeti tarafından kapatılmış bulunan bazı ABD üslerinin yeniden faaliyete geçirilmesi ödününü vermiştir.

Bu ödümler karşılığında ABD'nin Türkiye'ye uyguladığı silah ambargosu şartlı olarak kaldırılmıştır. Amerikan Kongresi'nin kararına göre, Türkiye'ye silah sevkiyatına devam edilmesi için Cumhurbaşkanı'nın her iki ayda bir bu silahların ABD'nin evrensel hesaplarına uygun şekilde kullanıldığı konusunda olumlu görüş bildirmesi zorunlu kılınmıştır.

Bu ağır koşullara rağmen, Başbakan Bülent Ecevit, silah ambargosunun kalkmasını son derece olumlu yorumlamıştır: "ABD'ce Türkiye'ye karşı üç buçuk yıl ittifak kurallarına aykırı olarak uygulanan savunma araçları ve gereçleri ambargosu kesin olarak kalkmıştır. Şartsız kalkmıştır. Başkan

*)Cumhuriyet, 6 Mayıs 1978.

Carter'ın belirttiği gibi, ben de, Türk-Amerikan ilişkilerinde böylece yeni ve olumlu bir dönemin başlamış olacağını umuyorum." (*)

Bu açıklamanın hemen ardından, Milli Güvenlik Kurulu'nun da görüşünü alarak, Bakanlar Kurulu Türkiye'deki dört "ana ABD üssü"nü'nün 9 Ekim 1978 tarihinden itibaren açılmasını kararlaştırmıştır.

Bu gelişim, CHP Hükümeti tarafından oluşturulmaya çalışılan yeni savunma stratejisi'nin gerek öz, gerek biçim olarak ulusal'lıktan çok uzak olacağını göstermektedir.

Ulusal savunma stratejisi, herşeyden önce NATO gibi saldırgan bir paktın aktif müfrezesi statüsü korundukça uygulanamaz. Gerek strateji saptama komitesinin ilkelerle ilgili açıklamasında, gerekse bizzat Başbakan Bülent Ecevit'in çeşitli konuşmalarında Türkiye'nin NATO'dan çekilmesinin hiçbir şekilde düşünülmediği defalarca vurgulanmıştır. Şu halde, özde "ulusal savunma"nın ana koşulu bir yana atılmaktadır.

Ulusal savunma stratejisinin önemli bir ilkesi de, dünyada bloklar arası yumuşamanın gereklerine uygun bir savunma politikası izlenmesiye, doğrudan doğruya komşu sosyalist ülkelerin ve Ortadoğu ülkelerinin güvenliğine yönelik bir tehdit olan ABD üsleri yeniden açılmak suretiyle, bu ilke de daha baştan ayaklar altına alınmıştır.

Tüm bu gelişmeler, bir ülkenin emperyalizmden bağımsızlaşmasının tek alanda sağlanamayacağını, askeri alanda ulusal çıkarlara uygun bir strateji izlenmek isteniyorsa, ideolojik, siyasal ve ekonomik planda da bağımsızlaşmanın gerektiğini bir kez daha göstermiştir.

Bu kitapçıkta, Türkiye'nin savunma sisteminin ulusallıktan nasıl uzaklaştığı, gerçek bir ulusal savunma stratejisine dönüşün koşullarının neler olduğu incelenmeğe çalışılacaktır.

*) Milliyet Avrupa Baskısı, 29 Eylül 1978.

abd hegemonyası

Türkiye'nin ulusal savunma sisteminden nasıl uzaklaştığını ve ABD'nin askeri hegemonyası altına nasıl girdiğini kavramak için, herşeyden önce İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin hangi hesaplar içerisinde Avrupa kıtasına yerleştiğini görmek gerekir.

Bütün dünyada milyonlarca insanın kırımına, açlık, sefalet ve ıstıraba sebep olan İkinci Dünya Savaşı, ABD açısından ekonomik gelişmesine hız kazandıracak uygun koşulları yaratmıştır. Gerçekten de, savaş öncesinde ABD tekelci kapitali, 1929-33 ekonomik bunalımının ağır sonuçlarının altından bir türlü kalkamamaktaydı. 1939 sanayi üretimi, 1929 seviyesinin yüzde 98'ine ulaşabilmişti. İkinci Dünya Savaşı'nın patlamasıyla ABD tekelleri derhal fırsattan yararlanarak dünya pazarlarına silah satmağa ve muazzam servetler sağlamağa başlamışlardır.

1935 Ağustos'unda ABD Kongresi, savaş halindeki taraflara silah satmayı yasaklayan sözümona bir tarafsızlık yasası kabul etmişti. Bu yasaya dayanarak ABD yönetimi, İspanya ve Etiyopya'nın faşist

saldırıya uğrayan halklarına dahi kendilerini savunmaları için silah satmayı reddetmişti. Ancak 1938'de ABD ile Nazi Almanyası arasında emperyalist paylaşım gerginliği başladığı zaman, bu tarafsızlık yasasının kaldırılması için yoğun bir kampanya başlatılmış ve 1939 Kasım'ında da tekellerin isteği yerine getirilerek silah satışı serbest bırakılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın patlamasından üç ay sonra çıkartılan yeni bir yasayla savaşan taraflara, parasını peşin ödemeleri ve nakliyatını ABD gemileriyle yapmamak koşuluyla silah satışı serbest bırakılmıştır. Bu sayede ABD'nin ihracat karşılığı altın geliri 1938'de 1 milyar 979 milyon dolar iken 1939'da 3 milyar 575 milyon dolar'a, 1940'ta ise 4 milyar 749 milyon dolar'a çıkmıştır. Savaşın patlamasından kısa bir süre sonra İngiltere ABD'den aldığı askeri araç ve gereçlerin bedelini ödeyebilmek için altın rezervlerini ve dışarıdaki yatırımlarının dörtte birini satmak zorunda kalmıştır. Böylece altınlarla birlikte bu yatırımlar da ABD tekellerinin eline geçmiştir. ABD daha sonra İngiliz sömürge ve dominyonlarına el atmış, 18 Ağustos 1939'da Kanada'yı kendi himayesi altına alan bir anlaşma imzalamıştır. 2 Eylül 1940'da da İngiltere'ye verdiği 50 modası geçmiş destroyer karşılığında Newfoundland, İngiliz Güyanası, Bermuda, Bahama, Jamayika, Barbados, Trinidad ve Santa Lucia sömürgelerinde 99 yıl süreyle askeri üsler kiralamıştır.

Nazi Almanyası'nın Avrupa ülkelerine arka arkaya ağır darbeler indirmesi karşısında 11 Mart 1941 tarihinde ABD Kongresi Ödünç Verme-Kiralama Yasası'nı kabul etmiştir. Bu yasaya göre, Cumhurbaşkanı'nın ABD çıkarları bakımından savunulmasını hayati bulduğu her ülkeye askeri gereç ödünç verilecek ve kiralanacaktı. Yasanın çıktığı tarihten 2 Eylül 1945 tarihine kadar ABD'nin Nazi Almanyasına karşı savaşan ülkelere ödünç verdiği veya kiralandığı askeri araç ve gereçlerin değeri 48 mil-

yar 600 milyon dolar'ı bulmaktadır. Bunun 30 milyar 900 milyon'u İngiltere ve dominyonlarına, 11 milyarı Sovyetler Birliği'ne, 2 milyar 800 milyonu Fransa ve sömürgelerine gitmiştir. (*)

Ödünç Verme - Kiralama Anlaşması uyarınca yapılan askeri araç ve gereç sevkiyatı sayesinde ABD tekellerinin kârı 1938'de 3 milyar 300 milyon dolar iken 1941'de 17 milyar 200 milyon'a, 1942'de 21 milyar 100 milyon'a, 1943'te 25 milyar 100 milyon'a, 1944'te 24 milyar 300 milyon'a, 1945'te 19 milyar 700 milyon'a, 1941-45 döneminde toplam olarak 107 milyar 400 milyon'a ulaşmıştır. (**)

Devletin mali katkısı sayesinde, savaş öncesinde varolmayan yeni sanayiler oluşmuş, inşaat yatırımları olağanüstü artışlar göstermiştir. 1939'da inşaat yatırımlarının toplamı 11 milyar 964 milyon dolar iken 1942'de 18 milyar 184 milyon dolar'a kadar yükselmiştir. Savaş sırasında gelişen sanayiler içinde özellikle nükleer, sentetik kauçuk, alüminyum, uçak, gemi yapım ve azotlu gübre sanayileri dikkati çekmektedir. Metal, elektrik enerjisi ve patlayıcı madde sanayileri de önemli gelişmeler göstermiştir. Sınai üretim endeksi, 1935-39 dönemi 100 alındığında, 1939'da 103'e, 1940'ta 118'e, 1941'de 143'e, 1942'de 176'ya ve 1943'te 179'a yükselmiştir.

Askeri malzeme satışı, dış ticaret hacmini de hızla büyütüştür. 1939'da ABD ihracatı toplam 3 milyar 200 milyon dolar iken 1940'da 4 milyar'a, 1941'de 5 milyar 100 milyon'a, 1942'de 8 milyar 100 milyon'a, 1943'te ise 13 milyar'a çıkmıştır. 1945'te ödünç verme-kiralama işlemleri kısmen durdurulduğu için ihracat da 9 milyar 800 milyon dolar'a düşmüştür.

Savaş döneminde Amerikan ihracat mallarının bü-

*) *Documents on American Foreign Relations*, Vol. VIII, July 1, 1945 - December 31, 1946, p.154

***) *The Economic Almanac*, 1951-52, New York, 1951.

yük kısmını askeri araç ve gereçler oluşturmaktaydı.

ABD emperyalizmi savaşa fiilen katılır katılmaz askeri kuvvetleri de birdenbire artırılmıştır. 1940'ta bütçedeki askeri harcamalar 1 milyar 497 milyon dolar iken, 1941'de 6 milyar 370 milyon dolar'a, 1942'de 26 milyar 847 milyon dolar'a, 1943'te 70 milyar 267 milyon dolar'a ve nihayet 1944'te 83 milyar 766 milyon dolar'a yükselmiştir.

İkinci Dünya Savaşı Alman Nazileri tarafından başlatılmıştı. Aslında bu, iki emperyalist blok, yani Alman - İtalyan - Japon bloku ile İngiliz-Fransız-ABD Bloku arasında dünya egemenliği için girilen bir paylaşım savaşıydı. Nazi Almanyası SSCB'ye saldırdıktan sonra savaş anti-faşist bir mücadeleye niteliği kazanmıştır. SSCB, ABD ve İngiltere'nin katıldığı bir anti-Hitler koalisyonu oluşturulmuştur. Nazi Almanyası orduları Sovyet-Alman cephesinde yenilgiye uğratıldığı ve zafere en büyük katkıyı SSCB getirdiği halde, faşizme karşı zafere meyvelerini ABD emperyalizmi tek başına derlemeğe kalkmıştır.

Nitekim, ABD'nin dünya çapında emperyalist egemenlik kurmasını öngören makaleler, ABD'nin savaşa girmesinden çok önce burjuva Amerikan basınında yayınlanmağa başlamıştır. Örneğin, *Life*, *Time* ve *Fortune* dergilerinin kurucusu ve yayımcısı Henry R. Luce daha 1941 yılında yazdığı bir kitapta, 1919'da ABD'nin "dünya liderliğini eline geçirmek için tarihte eşi görülmemiş altın bir fırsatı kaçırdığını" söylüyor ve ekliyordu: "Yirminci Yüzyıl'ı düşünün. O, sadece içinde yaşadığımız için bizim değil, aynı zamanda Amerika'nın dünyada egemen güç haline dönüştüğü yüzyıl olduğu için bizim yüzyılımızdır." (*)

Amerikan egemen çevreleri, savaştan sonra Pax

*) Henry R. Luce, *The American Century*, New York, Toronto, 1941, pp. 26 -27.

Americana'nın kurulmasını engelleyebilecek hiçbir güç kalmayacağına inanmaktaydılar. Almanya'nın ve Sovyetler Birliği'nin artık uzun yıllar dünya siyaset sahnesinde söz sahibi olamayacak kadar ekonomik ve askeri bakımdan zayıf düşeceğini umuyorlardı. Geniş sömürge imparatorluğu ve güçlü donanmasıyla ABD'nin karşısında ciddi sorun yaratabilecek tek kuvvet olarak İngiltere görülüyordu. Bunun için de ABD, bir yandan Hitler'i mağlup edebilmek için İngiltere'ye askeri takviyede bulunurken, öte yandan bu ülkeyi zayıf düşürebilmek için de elinden geleni yapmıştır. Savaş süresince ABD Donanması'nın gücü İngiltere'ninkine oranla zırhlı ve destroyerler bakımından iki buçuk misli, denizaltılar bakımından iki misli, uçak gemileri bakımından altı misli artırılmıştır. Aslında ABD donanmasının bu denli güçlendirilmesi savaşın gereği değildir; zira ABD ile İngiltere'nin mevcut donanmalarının toplam gücü Hitler Almanyası'ninkinden esasen kat kat fazlaydı. ABD Donanması'nın savaştan yararlanarak bu denli güçlendirilmesinin ana nedeni, savaş sonrası dünya egemenliği için vurucu güç hazırlamaktı.

Güçlendirilmiş donanmanın yanısıra, ABD savaş süresince dünyanın çeşitli köşelerinde mümkün olduğu kadar fazla askeri üs kazanmayı da amaçlamıştır. Önce de belirtildiği gibi, askeri araç ve gereç sağlama karşılığı ABD, İngiltere'nin sömürgelerinde birçok askeri üsler kurmuştur. Washington'daki Danimarka Elçisiyle de bir anlaşma yapılarak, Grönland Adası'nda ABD üsleri açılmıştır. Latin Amerika ülkeleri ve Kuzey Amerika'da birçok deniz ve hava üsleri kurulmuştur.

Savaş bittiğinde, ABD kuvvetleri Avrupa ülkelerinde kalmağa devam etmiştir. Üstelik savaş sonrasında bu ülkelerdeki ABD üs ve garnizonlarının sayısı hızla artırılmıştır. Halen ABD, yeryüzünde 40'tan fazla ülke ile askeri üs ve askeri birlik bulundurma anlaşmasına sahiptir.

5 Nisan 1947'de ABD Cumhurbaşkanı Harry S. Truman şöyle diyordu: "Dünya bizim liderliğimizi beklemektedir. Olayların zorlamasıyla artık bu liderliği fiilen üstlenmemiz zamanı gelmiştir. Liderliği üstlenebilmek için ise ABD'nin güçlü olması zorunludur. Güçlü bir ABD ise, sorumluluklarıyla orantılı askeri güce sahip bir ülke demektir." (*)

Ekonomik gelişme ile militarizm'in güçlenmesi arasındaki sıkı bağ, günümüz kapitalizminin gelişme yasalarından biridir. Bu yasa, tekellerin ekonomik kudretinin gelişmesi, dünyadaki tüm hammadde kaynaklarını ele geçirerek dünya pazarlarına hükmetme kalkışmalarıyla yürürlüğe girmiştir. Ne var ki, hiçbir emperyalist gücün tek başına dünyaya hükmedecek bir askeri kudreti yoktur. Bu nedenle, önde gelen emperyalist kuvvetler arasında güç dengesi sürekli değişmektedir.

Nitekim İkinci Dünya Savaşı Avrupa emperyalist devletlerini zayıflatırken, ABD'yi daha zengin ve daha güçlü kılmıştır.

Kapitalist ülkelerin sınai üretimlerinin fiziksel hacmi savaş öncesi, yani 1937'de 100 olarak kabul edildiğinde, bu hacim 1946'da İngiltere'de 96'ya, Fransa'da 72'ye, Federal Almanya'da 31'e, tüm olarak Avrupa'da 70'e düşerken, ABD'de 147'ye çıkmıştır.

Çeşitli ülkelerin kapitalist dünyanın sınai üretimine katkı oranları karşı sayfadaki tabloda görülen değişimlere uğramıştır.

Savaş sonrası sınai üretim, İngiltere de dahil, tüm Avrupa ülkelerinde çökerken, ABD'de yüzde 50 oranında artış göstermiştir. ABD'nin ihracatının değeri 1938'de 3 milyar 64 milyon dolar iken 1948'de 12 milyar 545 milyon'a yükselmiştir. SSCB ve sosyalist ülkeler dışında dünya ihracatında ABD'

---

*) *Documents on American Foreign Relations, Vol. IX*
January 1 - December 31, 1947, p. 8.

	<u>1937</u>	<u>1948</u>
ABD	41.4	56.4
İngiltere	12.5	11.7
Batı Almanya	9.0	4.3
Fransa	6.0	4.1
İtalya	3.0	2.1
Japonya	4.8	1.5

Kaynak: A. Kirsanov, *the USA and Western Europe*, Progress Publishers, Moscow, 1975, p. 21.

nin payı yüzde 14,5'tan yüzde 23,4'e çıkmıştır. (*) Buna karşılık, halen Ortak Pazar'da birleşmiş bulunan Avrupa ülkelerinin payı 1938'de 4 milyar 360 milyon dolar, yani o zamanki ABD ihracatından yüzde 50 fazla iken, 1948'de 6 milyar 500 milyon dolar'a yükselebilmiş, yani ABD ihracatının yarısı seviyesinde kalmıştır.

Dünya egemenliği siyaseti, dünyanın ekonomik bakımdan sömürülmesini öngörür. Almanya her iki dünya savaşını bu amaçla başlatmış, Japon militarizmi de bu savaşları, kendisinin Asya'daki nüfuz alanlarını genişletmek ve dünya egemenliği yolunda tırmanmak için kendi yararına kullanmak istemiştir. Aynı amaç peşinde koşan ABD emperyalizmi de, bunun için en uygun koşulları İkinci Dünya Savaşı sonrası ortamında bulmuştur.

İki dünya savaşı arasında dünya kapitalist pazarında çeşitli kapalı bölgesel pazarlar oluşmuş bulunmaktaydı. 1929-33 dünya ekonomik bunalımı sırasında İngiltere, kendi imparatorluğu çerçevesi içinde, İngiliz mallarına ayrıcalıklı olanaklar tanıyan bir tercihler sistemi oluşturmuştu. Diğer emperyalist güçler de kendi nüfuz bölgelerinde benzer tercihlili durumlar yaratmışlardı.

---

*) *Yearbook of International Trade Statistics, 1958*
Vol. 1, New York, 1959, p. 13.

19'uncu Yüzyıl'ın sonlarında ABD de, açık ve serbest rekabetin rakiplerini bertaraf etmek ve kendi egemenliğini pekiştirmek için yararlı olabileceği düşüncesiyle Hay Doktrini'ni ilan etmişti. Amerikan mallarının kapalı bölgesel pazarlara girmesini ve Avrupa emperyalistlerinin sömürgelerindeki hammadde kaynaklarından yararlanmayı engelleyen ayrıcalıklar sistemine karşı bir savaştı bu. Nitekim, İkinci Dünya Savaşı sonunda İngiltere'nin zayıf düşmesinden yararlanarak ABD İngiliz İmparatorluğu'na son darbeyi indirecek ve sömürgelerine dilediği gibi girebilecekti.

14 Ağustos 1941'de ABD Cumhurbaşkanı Franklin D. Roosevelt ve İngiliz Başbakanı Winston Churchill Atlantik Bildirgesi olarak bilinen ortak bir deklarasyon yayınlamışlardır. Savaş dönemi için ABD ve İngiltere'nin bazı ortak amaçları bu bildirmede şöyle formüle edilmiştir: "Dördüncüsü, taraflar, mevcut yükümlülüklerine bağlı kalarak, küçük büyük, galip veya mağlup bütün devletlerin eşit koşullarla, ekonomik refahları için gerekli olan pazarlara ve hammadde kaynaklarına girebilmelerini sağlamak üzere çaba göstereceklerdir."

Bu madde, ABD emperyalizminin planını açık seçik ortaya koymaktadır.

Savaşın son aşamasında ABD emperyalistleri, savaş sonrasında kendilerine dünyayı ekonomik bakımdan egemenlikleri altına alma olanağı verecek bir dizi örgüt kurmağa başlamışlardır. Ayrıca ABD, ileride kendi siyasal üstünlüğünün bir aracı olarak kullanmak amacıyla Birleşmiş Milletler'in kurucuları arasında da yer almıştır.

1944 Temmuz'unda ABD'nin Bretton Woods kentinde ABD Hazine Bakanı Henry Morgenthau Jr.'un başkanlığında Birleşmiş Milletler Para ve Maliye Konferansı toplanmıştır. Bu konferansa SSCB de dahil, 44 ülkenin temsilcileri katılmıştır. Konferans çalışmalarını sonunda, Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin ve Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD)

nın kurulmasını da öngören bir Sonuç Belgesi yayınlanmıştır. Sovyet temsilcisi, kurulmakta olan bu örgütlerin savaştan en fazla zarar gören ülkelerin ekonomilerinin canlandırılmasına öncelik vermesini istemiştir. Ancak, ABD, niyeti başka olduğu için bu önerinin uygulanmasını sürekli engellemiştir. Sonunda bu örgütler, başlıca ABD tekellerinin kendi ticari ve mali yayılmalarını sağlamakta kullanılan araçlar haline dönüşmüşlerdir.

Yine savaş sonunda Amerikan tekelleri, kendi uluslararası çıkarlarının hizmetinde kullanılmak üzere Uluslararası Ticaret Örgütü adı altında bir başka kuruluş meydana getirmek istemişlerdir. Ancak, kendi çıkarlarını tehlikede gören Batı Avrupa ülkeleri bu projeye sert tepki göstermişlerdir.

Bu beklenmedik zorluk karşısında ABD bu kez, Uluslararası Ticaret Örgütü'nün kurulmasına kadar işleyecek çok taraflı gümrük ve ticaret anlaşmaları imzalanması önerisini getirmiştir. Bu girişimin sonucu olarak 1 Ocak 1948'de Genel Gümrük ve Ticaret Anlaşması (GATT) imzalanmıştır.

En çok gözetilecek ulus ilkesini tanımakla birlikte, bu anlaşma, özel gümrük tarifeleriyle işleyecek gümrük birlikleri kurulmasına olanak vermekte ve tercihlerin işlemlerini öngörmektedir. Böylece gelişmekte olan ülkelerin kendi sanayilerini korumalarına imkan verilmiş olmaktadır.

Ne var ki, bu anlaşma, aynı zamanda Amerikan tekellerine, GATT üyesi ülkelerde belli gümrük indirimleri yaptırırken ABD'ye ithal edilecek mallara yüksek gümrük tarifeleri uygulanmaya devam edilmesini olanağını da vermiştir.

ABD egemen çevreleri, diğer ülkelerle ihracat-ithalat işlemlerini finanse etmek ve mal alışverişini kolaylaştırmak üzere, daha 1934'te kurulmuş bulunan İhracat-İthalat Bankası'nın faaliyetlerini artırmak için de girişimlerde bulunmuşlardır. 1945 Temmuz'unda bankanın sermayesi 700 milyon dolar'dan 3,5 milyar dolar'a çıkartılarak tam beş misli

artırılmıştır. ABD tekellerinin savaş sonrası girişecekleri genel ekonomik saldırıda bu banka büyük rol oynamıştır.

ABD, dünyada ekonomik hegemonyasını kurarken, savaş sonunda beklemediği çetin bir engelle karşılaşmıştır. ABD emperyalistleri, savaş boyunca tüm hesaplarını, Almanya ve İngiltere gibi emperyalist devletlerin yanısıra, dünyanın tek sosyalist devleti olan SSCB'nin de Almanya'ya karşı savaştan yıpranarak çökeceği yada en azından güçsüz kalacağı umudu üzerine kurmuşlardır. Ancak, tahmin edilen aksine, Nazi Almanyası'na karşı vermiş olduğu Büyük Anayurt Savaşı, SSCB'yi zayıf düşüremiştir. SSCB'nin demokratik bir barış konusundaki kararlı tutumu, ABD emperyalistlerinin bütün planlarını allak bullak etmiştir.

Ayrıca, Doğu Avrupa'daki gelişmeler de, ABD'nin umut ettiği kadar farklı biçimde olmuştur. Sovyet Ordusu'nun yardımıyla Nazi boyunduruğundan kurtulduktan sonra Doğu Avrupa'daki ülkelerin halkları, gerici burjuva rejimlerini de devirmişler ve sosyalizme yönelik bir kalkınma yolu seçmişlerdir. Böylece tarihte ilk kez dünya sosyalist sistemi oluşmuştur.

Bu gelişim karşısında ABD, savaş süresince izlediği faşizme karşı SSCB ile ittifak politikasını terkederek SSCB'ne karşı soğuk savaşa girişmiş ve sosyalist ülkelere karşı sıcak savaş hazırlıklarına başlamıştır.

Bunun ilk belirtileri, daha savaş sürüp giderken, ABD Cumhurbaşkanı Roosevelt'in ölümünden hemen sonra görülmüştür. 6 Ocak 1945 tarihinde Kongre'ye hitaben yaptığı konuşmada Başkan Roosevelt, "Barışın sağlanması ve sürdürülmesi ancak *birlikte çalışma*, bir diğerine yardımcı olma, karşılıklı saygı ve hoşgörü iradesine sahip olan ve bir diğerinin görüş ve duygularını anlamağa çalışan öz-

gür ve barışsever halkların ortak kararlılığıyla mümkündür," diyordu.(*)

Roosevelt'in en yakın çalışma arkadaşlarından biri olan Genel Kurmay Başkanı Amiral William D. Leahy, kendisinin de katıldığı Kırım Konferansı'na ilişkin anılarında Roosevelt'in "kalıcı bir barışın sağlanması için çalışmalarında Rusların işbirliğini sağlamak istediğini" yazmaktadır.(**)

Roosevelt'in Amerikan Kongresi'ne Kırım Konferansı'yla ilgili olarak sunduğu raporda da bu görüş hakim bulunuyordu. Ancak Roosevelt 12 Nisan 1945'te ölünce, başkan yardımcısı Harry S. Truman otomatikman ABD Cumhurbaşkanı olmuştur. 23 Nisan günü, daha Roosevelt'in ölümünün üzerinden 11 gün geçmeden Truman yüksek seviyedeki ABD yöneticileriyle bir toplantı yaparak SSCB ile ilişkiler ve özel olarak da Polonya sorununu gündeme getirmiştir.

Bu toplantıyla ilgili anılarında da, Amiral Leahy şunları yazmaktadır: "Truman'ın toplantıya çağırdığı kişiler arasında, artık Amerika'nın Sovyetler Birliği'ne karşı sert bir tutum takınması zamanının geldiği yolunda görüş birliği vardı. Askeri şefler, Moskova'da General Deane'ın yaptığı değerlendirmeleri esas alarak askeri siyasetimizin değiştirilmesi görüşündeydiler."(***) General John Deane ise, SSCB'ne karşı derhal bir savaşa girilmesi görüşünün ateşli savunucusu idi.

Bu toplantıdan sonra ABD'de ve diğer kapitalist ülkelerde, kamuoyunu SSCB'ye karşı düşmanca bir politikaya hazırlamak amacıyla derhal bir kampanya başlatılmıştır.

1947 Mart'ında Truman ABD Kongresi'nden, SSCB'nin komşusu olan Yunanistan ve Türkiye'ye 400

*) *Documents on American Foreign Relations*, p.10

***) *I Was There. The Personal Story of Fleet Admiral William D. Leahy*, New York, 1950, p. 292

***) a.g.e., p.351

milyon dolar'lık bir askeri yardım başlatılması konusunda Kongre'ye teklif getirmiştir. Böylece, sosyalist kampa ve genel olarak demokratik harekete karşı kullanılabilir bütün gerici güçlere dolar ve silah yardımı yapılması devri açılmıştır. Truman Doktrini olarak tanınan bu siyaset, daha önce Başkan Roosevelt tarafından benimsenen kapitalist sistem ile sosyalist sistemin barış içinde bir arada yaşayabileceği görüşünü temelden reddediyor ve ABD emperyalizminin kendi çıkarlarına aykırı düşen herhangi bir sosyal sistemi silah zoruyla ezme eğilimini ortaya koyuyordu.

Nitekim, Türkiye ve Yunanistan'a yardım programının açıklanmasından birkaç ay sonra, 1947 Haziran'ında, ABD Dışişleri Bakanı George C. Marshall Batı Avrupa ülkelerine ekonomik yardım programını açıklamıştır. Marshall Planı olarak tanınan bu program, Batı Avrupa'daki ekonomik ve siyasal gelişmeleri temelden etkilemiştir.

Bu açıklamadan sonra ABD Başkanı, Batı Avrupa ülkelerine yardım sorununu incelemek üzere üç komite oluşturmuştur. İçişleri Bakan Yardımcısı Julius A. Krug'un başkanlığındaki komite, dış yardım programına ilişkin olarak ABD ekonomisinin kaynak ve olanaklarını araştırmakla görevlendirilmiştir. 1947 Ekim'inde açıklanan raporunda bu komite, ABD'nin denizaşırı yardımlar için yeterli kaynaklara sahip bulunduğunu bildirmiştir.

Ekonomik Danışmanlar Konseyi Başkanı Edwin G. Nourse'un yönetimindeki komite, dış yardımın Amerikan ekonomisi üzerindeki muhtemel etkilerini incelemiş ve 1 Kasım 1947 tarihli raporunda, "yeni yardım programı uygulanmadığı takdirde Amerikan ihracatında birdenbire düşüş olacağı" görüşünü açıklamıştır. Komite, ayrıca, bazı ülkelerin sanayilerinin felç olması halinde, bunun ABD ekonomisi ve dünyanın istikrarı üzerinde de olumsuz etkiler doğuracağını belirtmiştir.

Ticaret Bakan Yardımcısı Averell Harriman'ın

başkanlığındaki üçüncü komite ise, gerek kompozisyonu ve gerekse görevi bakımından en önemlisydi. ABD'nin asıl patronları olan 20 büyük şirket ve bankanın temsilcilerinden oluşmaktaydı. Dış yardım siyasetinin ilkelerini belirlemek ve Avrupa ülkelerinin üretim potansiyellerini incelemekle görevli bulunan komite, Başkan'a sunduğu raporda, ABD'nin ekonomik, stratejik, siyasal ve hatta insani alanlarda hayati çıkarlarının Avrupa'nın ekonomik bakımdan canlandırılmasına bağlı olduğunu bildirmişti.

Böylece, üç komitenin de tavsiyesi üzerine, Amerikan dış yardım programının uygulanmasına başlanmıştır. ABD dış yardım programının önde gelen amaçlarından biri, sosyalist ülkeler karşısında kapitalist Avrupa ülkelerini bir topluluk içinde birleştirmek olmuştur. Marshall Planı'ndan başlayarak ABD, Batı Avrupa'nın entegrasyonu düşüncesini ateşli şekilde desteklemiştir. Bunu yaparken de Avrupa ülkelerinin kendi aralarında kuracakları her türlü birlikte ABD'nin önderliğini kabullenmelerini şart koşmuştur.

Bu birliği oluştururken, ABD emperyalistleri, kendi hegemonyalarını pekiştirmek bakımından Avrupa'da körükörüne kendilerine bağlı olacak yeni bir güç yaratmayı da ihmal etmemişlerdir. Bu, savaştan yenik ve perişan çıkmış olan Almanya'dır.

Amerikan Yardımı'nın biçim ve koşullarını tartışmak üzere Avrupa ülkeleri arasında toplanan konferansta bu gerçek açığa çıkmıştır. Toplantının daha başında sosyalist ülkelerle kapitalist ülkeler arasında temelli görüş ayrılıkları belirmiştir. Sosyalist ülkeler, küçük büyük bütün ülkelerin devlet egemenliği ve eşitliği ilkesinden hareket ederek ABD yardımının öncelikle faşist saldırıdan zarar gören ülkelere ve ulusal çıkarları haleldar etmeyecek koşullarla yapılması görüşünü savunmuşlardır. ABD ve destekçileri, Batı Avrupa'da emperyalist bir blok oluşturma görüşünden hare-

ket ederek, sosyalist ülkelerin bu önerisine şiddetle karşı çıkmışlardır. Çünkü, emperyalist bir blok oluşturulabilmesi için Batı Almanya'nın öncelikle ihya edilerek güçlendirilmesini amaçlamaktaydılar.

Daha 1946 Eylül'ünde ABD Dışişleri Bakanı James Byrns Stuttgart'ta yaptığı bir konuşmada, Almanya'da merkezi organların, Potsdam Konferansı kararlarına göre değil, tekelci burjuvazinin çıkarlarına uygun şekilde oluşturulmasını önermişti.

Batı Alman emperyalistleri, Batı'nın ve özellikle de ABD'nin desteği olmaksızın Batı Alman ekonomisini ihya edemeyeceklerini ve "Büyük Güçler" arasında yer alamayacaklarını bildikleri için ABD'nin niyetine derhal arka çıkmışlar, ABD ile SSCB arasındaki çelişkiyi istismar ederek Avrupa Birliği fikrini ortaya atmışlardır. Güçlendirilmiş bir kapitalist Batı Almanya'nın sosyalist sistem karşısında emperyalizmin kalelerinden biri olacağını hesaplayan ABD yönetimi, yardımın aslan payını Batı Almanya'ya ayırmıştır.

Batı Avrupa'da emperyalist blok oluşturma yolunda ilk somut adım, 12-15 Temmuz 1947 tarihleri arasında 16 Batı Avrupa devleti arasında toplanan konferansta Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OEEC)'nin kurulması olmuştur.

Ancak ABD, kontrolü elinden kaçırmamak için, bu örgüte dahil Avrupa ülkelerine yapacağı yardımlara ilişkin anlaşmaları OEEC ile değil, doğrudan doğruya yardım isteyen ülkeyle imzalamayı şart koşmuş, böylece söz konusu ülkeye istediği şekilde baskı yapabilme olanağını elinde tutmuştur.

Gerek Marshall Planı ve gerekse OEEC anlaşmaları çerçevesinde Avrupa ülkelerine yapılan ABD ekonomik yardımlarının dağılımı, ABD emperyalistlerinin sadece ekonomik hesaplarla değil, aynı zamanda siyasal ve askeri kaygılarla hareket ettiklerini göstermektedir. Nitekim 3 Nisan 1948'den 29 Şubat 1952 tarihine kadar Avrupa ülkelerine yapılan top-

lam 12 milyar 992 milyon dolar'lık yardımın 8,5 milyarlık kısmı, yani yüzde 66'sı, ileride ABD'nin NATO çerçevesinde başlıca müttefikleri haline gelecek olan İngiltere, Fransa, İtalya ve Batı Almanya'ya verilmiştir.

Dış yardım programının ilk uygulaması tamamlanır tamamlanmaz, 1948'in Haziran ayında, ABD'nin Marshall Planı çerçevesindeki Avrupalı müttefiklerine, askeri Kuzey Atlantik İttifakı görüşü dayatılmağa başlanmıştır. Böylece Marshall Planı ve Kuzey Atlantik Anlaşması, emperyalist devletlerin sosyalist topluluğa, ezilen halkların ulusal kurtuluş hareketlerine ve Batı Avrupa ülkelerindeki devrimci, ilerici hareketlere karşı bir blok oluşturma siyasetinin iki aşamasını oluşturmuştur.

ABD ilk askeri bloku, daha 1947'de Rio de Janeiro'da Batı Yarımküresi Savunma Anlaşması'nı Latin Amerika ülkelerine dayatarak kurmuştur. 1948 Mart'ında Amerikan Yardım Anlaşması'nın imzalanmasından önce de İngiltere, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg arasında Brüksel Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmanın imzalanmasına gerekçe olarak ileride muhtemel bir Alman saldırısına karşı tedbir alınması endişesi gösterilmişse de, aslında bu anlaşma anti-Hitler koalisyonun bölünmesi ve diğer kapitalist ülkelerin de sosyalist dünyaya karşı ileride aynı blok içine çekilmesi hesabına dayanmaktaydı. Nitekim bu anlaşmanın ABD'nin çıkarlarına denk düştüğü o kadar açıktı ki, Başkan Truman anlaşmayı daha imzalandığı gün onaylayacak kadar sabırsız davranmıştır.

Marshall Planı Yardımları resmen onaylanır onaylanmaz da, ABD ile Batı Avrupa Birliği'nin üyeleri (İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) ve Kanada arasında Kuzey Atlantik Anlaşması'nın imzalanması yolunda görüşmelere başlanmıştır. Görüşmeler sırasında diğer Avrupa devletlerinin de bu askeri bloka dahil edilmesi için girişimlerde bulunmuş, İrlanda ve İsveç öneriyi

reddederlerken, İtalya, Norveç, Danimarka, İzlanda ve Portekiz'in burjuva iktidarları NATO'ya girmeyi kabullenmişlerdir. Böylece NATO Anlaşması 4 Nisan 1949 tarihinde Washington'da 12 ülkenin temsilcileri arasında imzalanmıştır. Daha sonra Türkiye, Yunanistan ve Almanya'nın da katılmalarıyla NATO'nun üye sayısı 15'e çıkartılmıştır.

Bu askeri ve siyasal organizasyonun saldırgan tutumu, Atlantik'in her iki yakasındaki asker-sanayici konzernelelerinin çıkarına olmuştur. Soğuk savaşın sürekli kışkırtılması, NATO'nun sürekli askeri manevraları ve doğrudan askeri provokasyonları, silahlanma yarışını hızlandırmış ve bu sayede askeri-sınai tekellere olağanüstü kârlar sağlama olanaklarını vermiştir.

1949 yılından 1977'ye kadar NATO ülkelerinin bu savaş aygıtına harcadıkları paranın toplamı 2.388 milyar dolar'ı bulmaktadır. Buna muazzam insangücü ve hammadde kaynakları israfını da eklemek gerekir. Üstelik, askeri-endüstriyel çevreler, NATO üyesi ülkelerin silahlanma harcamalarının giderek artması için sürekli kışkırtmalarda bulunmaktadırlar. Tüm NATO ülkelerinin toplam askeri harcamaları 1970'de 104 milyar dolarken, 1972'de 114 milyar'a, 1974'te 131,6 milyar'a, 1976'da 155 milyar'a yükselmiştir. (*)

1973 istatistiklerine göre, NATO üyesi ülkelerin askeri harcamaları karşı sayfadaki tabloda gösterilmiştir.

Askeri harcamaların yanısıra, NATO üyesi ülkelerde toplam olarak 5 milyon'dan fazla insan sürekli silah altında tutulmakta, böylece tarihte misli görülmemiş bir insangücü kaybına neden olmaktadır. (Bak: 24. sayfadaki tablo.)

ABD, dolar'ın gücüyle kendisine müttefik kıldığı ülkelerin insanlarını tekellerin çıkarları uğruna silah altında tutarken, işi sağlama bağla-

*) *NATO Review*, No. 1, February 1978, p. 30

NATO ÜLKELERİNİN ASKERİ HARCAMALARI

ÜLKELER	HARCAMALAR (milyon \$)	KİŞİ BAŞINA (\$)	GAYRİSAFİ ULUSAL GELİR İÇİNDE ORANI
ABD	79.500	377	6.2
Belçika	990	101	2.0
İngiltere	8.673	155	4.9
Kanada	2.154	106	1.8
Danimarka	568	113	1.9
Fransa	8.438	162	3.1
F. Almanya	14.044	219	3.6
Yunanistan	552	62	3.4
İtalya	3.997	73	2.9
Lüksemburg	17	49	1.-
Hollanda	2.102	156	3.3
Norveç	666	168	3.3
Portekiz	523	61	4.7
Türkiye	803	21	3.7

Kaynak: London Institute for Strategic Studies, *The Military Balance*, London, Sept. 1974, p. 78

mak için bu ülkelerde kurduğu üslerde ve garnizonlarda da ayrıca Amerikan askerleri bulundurmaktadır. Yine 1974 istatistiklerine göre, Federal Almanya'da 215.000, İngiltere'de 20.000, İtalya'da 10.000, Türkiye'de 7.000, Kanada'da 4.000, Yunanistan'da 3.000, Belçika'da 2.000, Hollanda'da da 1.000 Amerikan askeri mevcuttur.

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde 215.000 Amerikan askerinden başka, 63.000 İngiliz, 50.000 Fransız, 32.000 Belçikalı, 5.000 Hollandalı ve 5.000 Kanadalı asker bulunmaktadır.

Sosyalist sistemin yeryüzünde kalıcı bir barış sağlanması yolundaki tüm yapıcı girişimlerine ve hatta bu sayede imzalanan çeşitli silahsızlanma ve işbirliği anlaşmalarına rağmen, Amerikan emperyalizmi silahlanma yarışını tırmandırmaktan bir an

NATO ÜYESİ ÜLKELERİN SİLAH ALTINDAKİ NÜFUSU

ÜLKE	DÜZENLİ ORDU	PARAMİLİTER KUVVETLER	EĞİTİM GÖRMÜŞ YEDEKLER	SİLAH ALTINA ALINABİLİR NÜFUS	SİLAH ALTINDAKİ NÜFUSUN ORANI
ABD	2.174.000	---	902.200	39.630.000	5,5
Belçika	89.700	15.000	156.000	1.870.000	4,8
İngiltere	345.300	---	429.500	10.220.000	3,4
Kanada	83.000	---	17.700	4.510.000	1,8
Danimarka	37.100	---	80.500	990.000	3,7
Fransa	502.500	70.000	450.000	10.270.000	4,9
F.Almanya	490.000	20.000	630.000	12.260.000	4,0
Yunanistan	161.200	99.000	275.000	1.700.000	9,5
İtalya	421.000	80.000	645.000	10.850.000	3,9
Lüksemburg	550	350	---	---	---
Hollanda	113.900	3.700	338.300	2.750.000	4,1
Norveç	34.900	---	174.500	730.000	4,8
Portekiz	217.000	9.700	562.000	1.700.000	12,8
Türkiye	453.000	75.000	775.000	7.500.000	6,0
Toplam	5.123.150				

Kaynak: The International Institute for Strategic Studies. *The Military Balance 1974-1975*, London, September 1974, p. 82.

için geri kalmamakta, müttefiklerini de sürekli aynı yola sürüklemektedir.

Bunun en son örneği, 30 - 31 Mayıs 1978 tarihlerinde Washington'da yapılan NATO Konseyi toplantısında görülmüştür. Klasik "Sovyet tehdidi" bahanesini kullanarak ABD, Konsey'e, NATO'nun askeri potansiyelini modernize edip güçlendirmek için 20. Yüzyıl'ın sonuna kadar uygulanacak yeni bir program önermiş ve, Türkiye Başbakanı Ecevit gibi konjonktürel nedenlerden ötürü "inatçı" bir görünümle toplantıya gelenler de dahil, tüm üye devletlerin yöneticilerine bu önerilerini kabul ettirmiştir.

2000 sayfalık bir raporda izah edilen bu programın gerçekleşmesi, NATO üyesi ülkelere 86 milyar dolarlık yeni bir ek harcamaya neden olacaktır. Bu yeni program, her üye ülkenin tank, tanksavar, roket, silahlı helikopter ve havadan-yere silahlarının artırılmasını öngörmektedir. İvedi durumlarında Avrupa'ya daha fazla Amerikan askeri sevkedilebilmesini sağlamak için Atlantik üzerinde hava köprüsü kuracak ulaşım araçlarının beş misli artırılması da öneriler arasındadır. Bu yeni harcamalar sayesinde, Avrupa'daki Amerikan erlerinin sayısı kısa zamanda iki misli, uçaklarının sayısı ise üç misli artırılabilir. Bunalım durumlarında halen Avrupa'da üslenmiş bulunan 5 Amerikan tümenine ve 20 hava birliğine ek olarak 150.000 Amerikan askeri ve 60 hava birliği daha derhal Avrupa kıtasına sevkedilecektir.

1983 yılından itibaren Batı Avrupa'daki askeri depolara, ABD'den her an gönderilebilecek üç Amerikan tümeninin daha ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda ikmal yapılacaktır.

Programda, NATO deniz kuvvetlerinin güçlendirilmesi, NATO roket-savar sisteminin modernize edilmesi, birliklerin en son "elektronik muharebe" teknolojisiyle donatılması, taktik nükleer silahların artırılması gibi yeni yükümlülükler de yer almaktadır.

Washington'da toplanan NATO ülkeleri yöneticileri, enflasyon artış seyrini de dikkate alarak, askeri harcama bütçelerinde her yıl sadece yüzde 3 oranında artış yapmağa devam edilmesi görüşünü savunmuşlarsa da, ABD sonunda dediğini kabul ettirmiştir. Washington'da ayrıca, NATO ülkelerine toplam 2 milyar dolar'a mal olacak olan AWACS uçan-radar gözetleme sisteminin geliştirilmesi de kabul edilmiştir. Böylece, sosyalist ülkelerin sınırlarında, hatta bu ülkelerin semalarına sızarak daha ayrıntılı bilgi toplamak amacı güdülmektedir.

ABD emperyalizmi bir başka caniyane projesini de NATO müttefiklerine kabul ettirmeğe çalışmaktadır. Bu, kullanıldığı yerde sadece canlıları mahvedip cansız yapılara hiçbir zarar vermediği için savaş kışkırtıcıları tarafından "temiz bomba" olarak nitelenen "nötron bombası"dır. Ayrıca bu kitlesel kırım silahlarını taşımakta kullanılmak üzere tanesi 1 milyon dolar'a malolan "kanatlı roketler" ve tanesi 1,3 milyar dolar'a malolan Trident atom denizaltıları da tezgahta bulunmaktadır.

Washington toplantısı, NATO'nun önümüzdeki yıllarda saldırgan faaliyetlerini sadece Atlantik'te değil, dünyanın diğer bölgelerinde de sürdüreceğini göstermiştir. Toplantıda yaptığı konuşmada ABD Cumhurbaşkanı Carter, "İttifakımız Avrupa'da yoğunlaşmakla birlikte, uyanıklığımız bu kıta ile sınırlı değildir," demiş, blokun faaliyetlerinin Afrika'yı, İran Körfezi'ni ve Atlantik'ten uzak diğer bölgeleri de içermesi önerisini getirmiştir.

Aslında daha 1952 yılında NATO Bakanlar Konseyi, Fransa'nın Çinhindi halklarına karşı yürüttüğü savaşın desteklenmesi yolunda resmen bir karar almıştır.

NATO Bakanlar Konseyi'nin 1967'de oybirliğiyle kabul ettiği Harmel Raporu'nda ise, tarafların "bölge dışında çıkan buhran ve anlaşmazlıklar üzerinde danışmada bulunabilecekleri" açıkça ilan edilmiştir.

Ulusal kurtuluş ve bağımsızlık hareketlerinin bu bölgelerde ardarda zaferler kazanması ve NATO'ya paralel olarak zamanında kurulmuş bulunan CENTO ve SEATO gibi paktların ya işlemez hale gelmesi ya da dağılması karşısında, ABD'nin yeni yönetimi bütün dünyanın jandarmalığını NATO'ya yüklemeye çalışmaktadır.

Barişe yönelik bir başka tehlike ise, NATO içinde mevcut "ateş tugay"larına ek olarak, bunalım patlak veren alanlara gönderilecek yeni bir seyyar birlik oluşturulması önerisinde yatmaktadır. Son olarak Zaire'deki bunalım sırasında NATO üyesi bir kaç devletin birden, kendilerini hiç ilgilendirmediği halde, bu ülkeye derhal paraşütçü sevk etmeleri, NATO'nun bundan böyle yangına körükle gitme niyetini açığa vurmaktadır.

Bu olgular göstermektedir ki, NATO'nun saldırıganlığı sadece sosyalist ülkeleri değil, aynı zamanda ulusal kurtuluş hareketlerini de hedef almakta ve bu emperyalist blok yeni - sömürgeci siyasetlerin uygulama aracı haline dönüşmektedir.

NATO çerçevesinde kendi silahlanma harcamalarına hız verirken, emperyalist ülkeler, diğer ulusları da aynı şekilde silahlanmaya zorlamaktadırlar. Nitekim 1970'lerin ortalarından itibaren, gelişme yolundaki ülkelerin silahlanma harcamaları 40 milyar dolar'a ulaşarak, 1960'ların başındaki miktarın iki misline çıkmıştır. Silah üretim ve ticaret tekeli ellerinde tutan NATO ülkeleri, bu sayede kârlarını artırmakta ve bu tatlı kâr uğruna yoksul ülkeler arasındaki savaşları da kışkırtmaktadır.

türkiye'nin bağımlı savunma sistemi

Türkiye'nin savunma sistemi, işte böylesi saldırgan ve esas itibariyle emperyalist tekellerin çıkarlarına hizmet eden bir askeri ve siyasal blokun gereklerine göre düzenlenmiştir.

ABD emperyalizmi, Dünyanın diğer bölgelerine olduğu gibi Avrupa kıtasına ve Ortadoğu'ya egemen olmak için ekonomik ve askeri ağlarını daha İkinci Dünya Savaşı sırasında kurmağa başlamıştır.

Türkiye de, gelişen burjuvazisinin işbirlikçiliğe yönelen yeni açılımları içerisinde kendisini bu ağın ortasında bulmuştur.

1920'lerin ulusal bağımsızlıkçı ve barışçı çizgisinden emperyalizmin ekonomik, siyasal, ideolojik ve askeri hegemonyası altına nasıl sürüklenildiği Türkiye İşçi Partisi Programı'nda net olarak konulmuştur:

"...Türkiye, bir ulusal kurtuluş savaşı vermiş, bir süre politik bağımsızlığına titizlikle sahip çıkmış ve mali alanda da dışa bağımlılığını en az düzeye indirmiş bir ülkedir.

"Kurtuluş Savaşı ile İkinci Dünya Savaşı arası olarak sınırlayabileceğimiz bu sürede Türkiye, em-

peryalist-kapitalist ilişkiler ağının dışına çıkmadığı, bunun için de hızla sanayileşip kalkınmadığı için, objektif olarak dışa bağımlı bir ekonomi durumundan kurtulamamıştır. Çünkü ulusal kurtuluş savaşına önderlik eden ticaret burjuvazisi ve küçük burjuva kadrolar, tabiatları gereği, kapitalizm çerçevesi dışına çıkmak niyet ve gücünde değildiler ve kapitalist yoldan kalkınmayı seçtikleri için de 'çağdaş uygarlık'a ulaşılması mümkün olamadı. (...)

"Üretim güçlerini yeterince geliştirip ülkeyi sanayileştiremeyen Türkiye burjuvazisi, 1930'ların sonundan itibaren esasen ilişkilerini koparmamış olduğu Batı dünyasına açıkça yönelmiş ve giderek, kendi gücüyle geliştirip sömüremediği ulusal pazarı yabancı sermaye ile paylaşmak ve ele geçirdiği artık değeri -kârlarını- bu yoldan artırmak yolunu seçmiştir. Ayrıca, dünya işçi hareketinde savaş sonrasında görülen büyük gelişme ve kendi işçi sınıfı karşısında kapıldığı güvensizlik duygusu da bu yönelmede büyük rol oynamıştır. Savaş sonrasında emperyalizmin NATO'su, CENTO'su, ikili anlaşmaları, üsleri vb ile Türkiye'ye girişi, zorla dayatarak değil, egemen sınıfların ve iktidarlarının istekleriyle olmuştur. Bu anlamda Türkiye egemen sınıfları ve onların politik iktidarları 'bağımsız' hareket etmişlerdir. Ama isteyerek girdikleri ilişkiler bağımlılık ilişkileridir. Ardından yabancı sermaye ve şirketlere kapıları açan yabancı sermayeyi teşvik ve petrol kanunları gelmiştir.

"Öte yandan, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra doğan yeni durumda Türkiye'nin ABD emperyalizminin Ortadoğu'daki çıkarları açısından stratejik önemi çok artmıştı. ABD'nin önce Truman Doktrini'ni ilan etmesi ve ardından Marshall Yardımı'nı ileri sürmesi, ABD emperyalizminin kendi çıkarları açısından Türkiye'nin bölgedeki stratejik önemini kavradığını gösterir.

"Türkiye burjuvazisinin yabancı sermayenin ge-

lişine, emperyalizmle içli dışlı olmaya istekli davranmış ve onu ülkeye davet etmiş olmasından, emperyalizmin yayılıcı ve dayatıcı niteliği olmadığı sonucu çıkmaz. Bu demektir ki, iki tarafın istemleri üst üste çakışıyordu."(*)

Nitekim, bir yandan Türkiye'nin bir numaralı kapitalisti Vehbi Koç'un işbirliği olanakları aramak üzere ABD'yi, öte yandan ABD'de ölen Türkiye Büyükelçisi'nin naşını getirmek bahanesiyle Missouri zırhlısının Türkiye'yi ziyaretiyle iki taraf arasında ilk yaklaşımlar daha 1945 yılında yapılmıştır.

Savaş sonrası yıllarında Türkiye, bir yandan Amerikan emperyalizminin ekonomik hegemonya araçları olarak kurulan Uluslararası Para Fonu (IMF), Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA), Uluslararası Finansman Kurumu (IFC) ve Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (OECE) ile ilişkiler kurup mali bakımdan uluslararası tekellere bağımlı hale gelirken, öte yandan ABD Hükümeti, sosyalist ülkelere karşı açtığı soğuk savaşta ilk somut adımı, 22 Mayıs 1947 tarihinde Truman Doktrini adı altında Türkiye ve Yunanistan'a yardım programını açıklayarak atmıştır. 12 Temmuz 1947 tarihinde Türk ve Amerikan hükümetlerince imzalanarak yürürlüğe giren bu yardım anlaşmasında "Türkiye Hükümeti, Türkiye'nin hürriyetini ve bağımsızlığını korumak için ihtiyacı olan güvenlik kuvvetlerinin takviyesini temin ve aynı zamanda ekonomisinin istikrarını muhafazaya devam maksadıyla Birleşik Devletler Hükümeti'nin yardımını istediğinden" bu yardımın yapıldığı belirtilmektedir.

Türkiye daha sonra da Marshall Planı'ndan yararlanacak devletler arasına dahil edilmiş ve 4 Temmuz 1948 tarihinde Türkiye ile ABD arasında Ekonomik Yardım Anlaşması imzalanmıştır.

---

*) *TİP Program ve Tüzüğü*, Ankara 1977, s. 17 - 19

1948 sonbaharından itibaren yardım programının işleyişine nezaret etmek üzere bir ABD Yardım Misyonu Ankara'ya yerleştirilmiş ve böylece Türkiye'nin organik bağımlılığı başlamıştır. ABD'nin Türkiye'ye yardım yaparken koştuğu şart, bu ülkede artık sanayileşmeğe değil, tarıma önem verilmesi, devlet teşebbüsleri yerine özel teşebbüsün ekonomik hayatta hakim kılınmasıdır. Çünkü ABD, Türkiye'yi, savaştan harap çıkmış bulunan Avrupa'nın gıda ve hammadde kaynağı olmaya aday görmektedir. Bu arada, ülke ekonomisinde egemenliği özel teşebbüse kaydırarak, ABD tekelci kapitalinin Türkiye'deki işbirlikçilerine geniş imkan hazırlamayı planlamaktadır.

ABD'nin Türkiye'ye askeri yardımı ise, tamamen Sovyet sınırında bir ileri karakol kazanma ve ucuz askergücü sağlama hesabına dayanmaktadır. Ekim 1949 tarihli "Karşılıklı Savunma Yardımı Kanunu" gerekçesinde şöyle denilmektedir: "Yabancı hükümetlere yapılacak yardımlar, onların ekonomik ve siyasal güvenliklerini sağlamakla beraber, aslında ABD'nin güvenliği uğrunda yapılmış yardımlardır. ABD'nin güvenliğinin artırılması için, yabancı devletlerin askeri güçlerini artırma yönünde çaba göstermelerini istememiz gereklidir."

ABD yardım kanunlarında, bir Amerikan erinin giderininin 4.500 dolar, yardım alan ülke erinin ortalama giderininin ise 540 dolar olduğu, hizmetin sekizde bir ucuzlukla sağlandığı belirtilmektedir. Prof. Baade'nin hesabına göre: "Bir Amerikan tümeninin Amerikalılara maliyeti 500 milyon dolar, bir Alman tümeninin Almanlara maliyeti 250 milyon dolardır. Alman tümenini ölçü alırsak, Türkiye'nin Batı savunmasına katılma payı 18 tümen x 250 milyon = 4,5 milyar dolar'dır."(*)

Ayrıca, askeri anlaşmalarda ABD, verdiği silah

*) M. Fahri, *Amerikan Harp Doktrinleri*, İstanbul 1966, Önsöz.

ve gereçlerin "verildikleri gayelerden başka bir gaye için kullanılamayacağı" şartı koşulmuştur.

Bu anlaşmalar imzalandıktan sonra Ankara'da derhal bir "Amerikan Askeri Yardım Kurulu" faaliyete geçirilmiş, ayrıca bu kurula bağlı olarak tümenlere kadar her büyük karargaha bir "Field Team" verilmiştir. Böylece Türk Ordusu Amerikanlaştırılmağa başlanmıştır.

Amerikan silah ve malzemesinin kullanılmasını öğretmek için Türk Ordusu'nun çeşitli okullarında Amerikalıların nezaretinde kurslar açılmış, birçok subay ve astsubay aynı amaçla ABD'ye, Federal Almanya'ya gönderilmişlerdir.

Bir Amerikalı profesör dahi, bu yeni eğitim uygulamasının askeri hiyerarşiye uymayacak gariplikler getirdiğini şöyle belirtmektedir: "Truman Doktrini'ni uygulamak üzere 1948'de Amerikan Askeri Yardımı'nın tesisiyle, Türk Ordusu, generallerinin, onlardan çok daha yüksek ücret ve imtiyaza sahip Amerikalı çavuşlar tarafından eğitime tabi tutulması gibi acayip bir durum karşısında kalmıştır."(*)

27 Mayıs müdahalesini yapan subaylardan Binbaşı Orhan Erkanlı da, Türk Ordusu'nun Amerikanlaştırılmasını şöyle saptamaktadır: "Türkiye silahlı kuvvetlerinin kontrolünü, eğitim, organizasyon ve lojistik destek bakımlarından Amerikalıların eline bıraktı. Amerika hesaplı ve geleceğe ait planlı bir çalışma içinde olduğundan, malzeme, silah ve bilgi ile beraber, kendi askeri usullerini de Türkiye'ye getirdi, bütün ikmal kaynaklarımızı elinde topladı. Tek satıcı, tek verici duruma geldi. Kısa zamanda ordumuzun kuruluşunu da değiştirdik. Kuruluşları Amerikalılara benzetirken, personel ve malzeme kadrolarını da aynen aldık. Siyasi alanda hükümeti büyüleyen 'Küçük Amerika' olma hayali,

*) Richard D. Robinson, *The First Turkish Republic*, Harvard Middle Eastern Studies, 9, 1963, p. 243

askerleri de sardı ve 'Kardeş Amerikan Ordusu' olmak hedefine doğru süratle yol aldık.

"Kuruluş ve kadrolar değişince, eğitim ve ikmal usulleri, taktik kurallarını değiştirmek de faydalı mütalaa edildi. Amerikan Ordusu'nun ikmal, eğitim ve taktik ile ilgili bütün kitaplarını tercüme ettirerek aynen uygulamaya başladık. Hatta o kadar ki, Amerikan İdare Talimatnamesi'nde "papaz" yazılan yere biz "alay imamı" koyacak kadar tercümede sadık kaldık. Kıyafetten kara kazana kadar herşey değişti, bütün askeri okullarımız, Amerikan askeri okullarına benzetildi. Harp Akademileri dahi yön, tedrisat, stratejik ve taktik konsept değiştirdi. Amerikanlaştı."(*)

Türkiye'deki burjuva iktidarı, ordunun Amerikanlaştırılmasını kabullendikten sonra ikinci bir adım atarak, bu orduyu Kore Savaşı'na sokmuştur.

Ulusal Kurtuluş Savaşı gibi haklı bir savaşta oluşmuş olan Türkiye Cumhuriyeti Ordusu'nun 4.500 kişilik bir tugayı, ABD emperyalizminin Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'ne saldırısını, yani haksız bir savaşta desteklemek üzere görevlendirilmiştir. Bu savaşta ABD tekellerinin çıkarlarını savunmak üzere 717 kişi can vermiş, 2.246 kişi de yaralanmıştır.

Türkiye, Kore'ye asker göndermesinin ödülü olarak 13 Şubat 1952'de, Yunanistan'la birlikte, NATO İttifakı'na dahil edilmiştir. Zamanın iktidarı, Türkiye'nin NATO'ya girişini, "ülkenin Sovyet saldırısına karşı güvenliğini pekiştiren" diplomatik bir zafer olarak ilan etmiştir. Oysa, bu iki ülkenin NATO'ya alınışları, sosyalist sisteme karşı soğuk savaşın tırmandırılış süreci içerisinde ABD emperyalizminin çıkarlarına denk düşen bir karardır. NATO'ya alındıktan sonradır ki, Türkiye'de hem Türkiye halkının, hem de komşu ülkelerin gü-

*) Orhan Erkanlı, *Türk Ordusu Yeniden Düzenlenmelidir*, Milliyet, 19 Şubat 1968.

venliğini tehdit eden, Orta Doğu'da ABD emperyalizmine jandarmalık yapma olanağı veren üsler kurulmağa başlanmıştır.

Nitekim, Türkiye'de ABD üs ve tesislerinin kurulması, NATO Anlaşması'nın üçüncü maddesine dayandırılmıştır.

23 Haziran 1954 tarihinde ABD ile imzalanan ilk askeri anlaşmada NATO karargahlarında kalacak ABD'li personelin tanımı genişletilmiş, ABD'li personelin askeri mağazalar ve kantinlerinde, Amerikan Subay Kulüplerinde bulunacak eşyanın vergisiz ithali ve her türlü denetimden muaf tutulması yine Amerikan personeli için bağımsız posta ve radyo-TV yayın hizmetleri kurulması kabul edilmiştir.

Bu anlaşma Millet Meclisi'nde onaylanırken, aynı anlaşmaya ek olarak getirilen protokollerden bazıları meclisin haberi olmadan yürürlüğe konulmuştur.

Aynı tarihte imzalanan ve "Askeri Kolaylıklar Anlaşması" adını taşıyan bir protokol, ABD'nin Türkiye'de "Ortak Savunma Tesisleri" adı altında üs kurmalarına imkan hazırlamıştır.

Bu protokole dayanarak daha sonra ABD ile Türkiye arasında yeniden birçok ikili anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmaların ne olduğu, hangi tarihte kimler arasında imzalandığı dahi bilinmemektedir.

1976'da Millet Meclisi'nde Dışişleri Bakanlığı bütçesi görüşülürken zamanın Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil şöyle demiştir:

"Ortak savunma tesisleri, AP iktidarının 1965 yılında devraldığı kötü bir mirastı. İkili anlaşmalar diye anılırdı. İnanınız ki, bu 54 anlaşmanın bir kısmı tekst halinde, metin halinde dahi Dışişleri Bakanlığı'nda yoktu. Değişik zamanlarda değişik şartlar altında vücuda getirilmiş, karşı tarafça kendi anayasasına ve usullerine uygun tarzda tasdik edilmiş ve meriyete konmuş, ama bizim ta-

rafta her zaman bu lazimeye riayet edilmemiş bir anlaşmalar manzumesiydi."(*)

Bu anlaşmalar arasında öyleleri mevcuttur ki, Türkiye topraklarında suç işleyen bir ABD askerinin Türk adaleti tarafından yargılanmasını engellemekte, Türk general ve subaylarının ABD üslerine girmesini yasaklamakta, tek kelimeyle Türkiye'nin egemenlik haklarını ayaklar altına almaktadır.

1954 Anlaşması'na dayanarak Çiğli'de bir Amerikan hava üssü kurulmuş, Adana'daki İncirlik hava üssü, bir bunalım halinde Amerikalılara bırakılmak üzere NATO Stratejik Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlanmış, Piriçlik (Diyarbakır), Esenboğa (Ankara) ve Eskişehir hava alanlarından Amerikan uçaklarının yararlanması kabul edilmiş, Karamürsel, Samsun, Trabzon, Ankara ve Diyarbakır'da elektronik dinleme üsleri kurulmuş ve Amerikan gemilerinin Türk limanlarında barınma ve tamir kolaylıklarından yararlanmaları kabul edilmiştir.(**)

Amerikan Hava Kuvvetleri Komutanlığı tarafından yayınlanan USAF INSTALLATIONS DIRECTORY (World wide) adlı rehberde, Türkiye'de 30 Temmuz 1963 tarihinde 101 ABD üssü ve tesisi olduğu belirtilerek bunların yer ve isimleri açıklanmaktadır. Bu üs ve tesisler sadece hareketla ilgili olmayıp lojistik hizmetleri de geniş şekilde kapsamaktadır. Okul, hastane, yemekhane, ikmal merkezi, petrol depoları, subay lojmanları, ordu evleri, oto tamirhaneleri, bakım yerleri, parkları, radyo istasyonları ile Amerikan Hava Kuvvetleri mensupları, 50 milyon metre karelik Türkiye toprağı üzerinde ayrı koloniler teşkil etmişler, devlet içinde devlet statüsü kurmuşlardır.(***)

Türkiye'nin NATO'ya sokulması ve ABD üslerinin kurulmasıyla, ülkenin dış politikası bütünüyle em-

*) Cumhuriyet, 14 Ekim 1978.

***) TİP, NATO'ya Hayır, İstanbul 1978, s. 80

***) ANT Dergisi, 12 Eylül 1967, No. 37, s. 8-9

peryalizmin çıkarları doğrultusuna girmiştir. Uluslararası barış ve güvenlik açısından büyük önem taşıyan Doğu Akdeniz ve Balkanlar bölgesinde Türkiye'ye emperyalizmin sözcüsü ve gözcüsü görevi verilmek istenmiştir.

Bir yandan ABD üsleri kurulurken, 1955 yılında Türkiye, daha sonra CENTO adını alacak olan Bağdat Paketi'nin kurucuları arasında yer almıştır. Böylece Türkiye hükümetlerinin, 1956-58 Ortadoğu bunalımlarında provokatif ve saldırgan bir rol almalarının "hukuki" kılıfı da hazırlanmıştır. Lübnan'a müdahale eden Amerikan askeri birlikleri, Adana'daki İncirlik Üssü'nden hareket etmişlerdir.

Türkiye, 1950'lerin ikinci yarısında gelişip güçlenmeye başlayan "bağlantısızlar hareketi"ne karşı da düşmanca bir tutum içine sokulmuştur. 1955 yılında Bandung'ta yapılan ilk bağlantısızlar konferansında gerici Irak ve Pakistan rejimleriyle birlikte hareketi bölmeye yönelik bir politika izleyen Türkiye'deki iktidar, genç ulusal devletlerin büyük çoğunluğu tarafından "emperyalizmin ajanı" olarak görülmüştür. (*)

Türk toprakları ayrıca Amerikan istihbarat faaliyetleri için de kullanılmıştır. SSCB toprakları üzerinde casus uçuş yapan U-2 uçağının Sovyet roketleriyle düşürülmesi üzerine bu gerçek açığa çıkmıştır.

1954 yılından itibaren çeşitli tarihlerde yapılmış, pek çoğu yazılı bir belgeye dayanmayan çeşitli ikili anlaşmalar, 1966 yılından 1969 yılına kadar süren görüşmeler sonunda yeniden düzenlenmiş ve bir "temel anlaşma"ya bağlanmıştır. Bu anlaşma ile Türkiye'deki ABD üslerinin mülkiyeti Türkiye'ye, kullanımı ise ABD'ye bırakılmıştır. Ayrıca, Türkiye'nin ABD'ye kullandığı bu üslerden herhangi bir kira bedeli almaması da kararlaştırılmıştır.

*) TİP, NATO'ya Hayır, İstanbul 1978, s. 77-78.

"Temel Anlaşma"da bu tesislerin müştereken kullanılacağı belirtilmişse de, bu ilke kağıt üzerinde kalmaktadır. Çünkü üslerin komutanı ve personeli Amerikalıdır. Türkler gözlemci tayin etme hakkına sahiptir ama, bu üslerdeki elektronik aygıtların kullanımını bilen Türk yoktur. Türk Genelkurmayı'nın gerekli gördüğü çalışmaların da bu tesislerde yapılması mümkün değildir. Amerikalı komutan ve personel emirleri Washington'dan almaktadır. (*)

Türkiye sadece egemenlik haklarını yitirmek ve uluslararası tekellerin saldırganlık ve provokasyonlarına alet edilmekle kalmamış, aynı zamanda bu yeni bağımlı savunma yapısı nedeniyle ağır mali yükler altına girmiştir.

En son olarak 1978 yılında 260 milyar Türk Lirası olarak bağlanan bütçede 65 milyar liralık kısım savunma ve güvenlik harcamalarına ayrılmıştır. Genel bütçe harcamaları bir yıl önceye göre yüzde 11 artarken, savunma ve güvenlik harcamaları yüzde 25 oranında artış göstermiştir.

1971 - 1977 döneminde, Türkiye'de savunma giderleri artışı yüzde 340 oranında olmuş, silah alımı ve diğer askeri giderler 3,5 katına yakın artmıştır. Bu durumla Türkiye, diğer NATO üyesi ülkeler arasında brüt ulusal gelirine oranla en yüksek askeri harcamayı yapan ülke durumundadır. 1966 istatistiklerine göre, Türkiye'nin brüt ulusal geliri 649 milyar TL iken savunma ve güvenlik harcamaları 52 milyar'lık bir kalem oluşturuyor ve brüt ulusal gelirin yüzde 8'ini teşkil ediyordu. 23. sayfadaki tabloda bu oran yüzde 3,7 olarak görünür ve Türkiye NATO ülkeleri arasında üçüncü sırada gelirken iki yıl sonra yüzde 8 ile birinci sıraya yükselmesinin nedeni, Kıbrıs Harekatı ve onu izleyen gelişmelerdir.

ABD emperyalizminin Kıbrıs sorunu'na NATO çer-

*) Cumhuriyet, 15 Ekim 1978.

çevesinde bir çözüm bulma hesaplarıyla yaptığı kışkırtmalar sonucu Türkiye ve Yunanistan'ın arasının açılması, her iki tarafın da askeri harcamalarını son derece artırmıştır.

1975 verilerine göre, Türkiye sürekli olarak 480.000 insanı silah altında tutmak durumundadır. Üretim çağındaki gençlerden yedek subay olanlar 18 ay, er olanlar 20 ay üretim dışı tutulmaktadır.

Kara Kuvvetleri'nin, 200.000'i er olmak üzere, 375.000 kişilik mevcudu vardır. Ayrıca 800.000 kişi de yedek durumundadır.

Kara Kuvvetleri'nde üç ordu ve bir de Kıbrıs Harekatı'ndan sonra Yunanistan'a karşı oluşturulmuş bir Ege Ordusu vardır. Dört ordunun içinde 14 piyade tümeni, 1 zırhlı tümen, 2 motorlu tümen; tümenlerden bağımsız olarak 5 piyade, 6 zırhlı, 4 motorlu tugay, 1 paraşütçü tugayı ve 1 komando tugayı mevcuttur. Ayrıca Kara Kuvvetleri içerisinde iki zırhlı süvari alayı, 3 Honest John füze taburu bulunmaktadır.

Kara Kuvvetleri'nin silahlanma durumu ise şöyledir:

Tanklar: 2.500 adet (M-47, M-48, AM X-30)

Zırhlı araçlar: M-8, M-59, M-113

Zırh deliciler: 1.100

Toplar: 102 ağır, 498 orta, 636 hafif top.

Honest John füzesi: 18

Nike SAM füzesi: 72

Beaver: 10

Uçaklar: 110 U-7, 80 L-18, 24 Do-27, Do-28 ve D-1 Sky Servant

Helikopterler: 115 AB-204, B-205 ve 206, 20 Bell 47

Hava Kuvvetleri'nde 29.000'i er olmak üzere 48 bin kişi silah altındadır. 15 bin kadar yedek mevcuttur.

Hava Kuvvetleri, 1. ve 2. Taktik Hava Kuvvetleriyle Hava Eğitim Komutanlığı ve İkmal Birlikleri'nden oluşmaktadır.

Hava Kuvvetleri'nde 370 savaş uçağı bulunmaktadır.

15 FGA filosunda 40 F-4E, 100 F-5A, 36 A-104S, 36 F-104G, 50 F-100D/F, 24 F-84F;

3 AWX filosunda 36 F-102A, 18 F-104S;

3 Recce filosunda 36 RF-5A, 12 RF-84 mevcuttur.

Ayrıca 7 ulaştırma filosunda 20 C-47, 8 C-130E, 15 Transall C-160, 3 C-54, 6 C-45, 3 Viscount, 2 Islander vardır.

Deniz Kuvvetleri'nin ise 32.000'i er olmak üzere 40.000 kişilik mevcudu, 25.000 de yedeği bulunmaktadır.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Kuzey Deniz Saha Komutanlığı, Güney Deniz Saha Komutanlığı, Donanma Eğitim Komutanlığı ve Filo Komutanlığı'ndan oluşmaktadır. Filolar da, Savaş Filosu Komutanlığı, Denizaltı Filo Komutanlığı, Mayın Filo Komutanlığı ve Çıkartma Birlikleri Komutanlığı'nı içermektedir.

Deniz Kuvvetleri'nin savaş gemileri 17 denizaltı, 12 destroyer, 2 firkateyn ve 7 refakat gemisinden oluşmaktadır. Ayrıca, bazıları SSM ile teçhiz edilmiş 70 hızlı karakol gemisi vardır.

Destek gemisi olarak da, 6 sahil mayın döşeme, 25 sahil mayın temizleme, 3 mayın döşeme, 90 çıkartma teknesi mevcuttur.

Jandarma Kuvvetleri'nin mevcudu ise 75.000'i bulmaktadır. (*)

Türk Hükümeti, silahlı kuvvetlerin donatımını artırmak için son yıllarda yeni girişimlerde bulunarak ülkeyi ağır mali yükler altına sokmuştur. 1976 yılı sonunda Federal Almanya'dan 800 milyon dolar değerinde Leopard tankları, Alpha Jet'ler, Roland ve Milan füzeleri alınması için anlaşma yapılmıştır.

Ayrıca, 1972'de satın alınan ve Hava Kuvvetleri'

*) *The Military Balance 1976-77 of the International Institute of Strategic Studies, London; Almanac-Turkey 1977, the Turkish Daily News.*

nde mevcut bulunan 40 Phantom F-4E'ye ek olarak 1976'da ABD ile yeniden 40 Phantom F-4E satınalımı için anlaşma yapılmıştır.

Ne var ki, dört yıl önce 40 Phantom F-4E 200 milyon dolar'a satınalınmışken, 1976'da aynı uçaklar için 478 milyon dolar istenmiştir. Üstelik Türkiye bu siparişin bedelinin 132 milyon dolarlık kısmını peşin ödediği halde, Kıbrıs konusunda Türk Hükümeti'ne baskı yapmak için uygulanan silah ambargosundan ötürü F-4E'ler teslim edilmemiştir. Yine 1976 yılında ABD ile imzalanan Savunma İşbirliği Anlaşması uyarınca Türkiye'nin bu ülkeden 1 milyar 336 milyon dolarlık uçak, helikopter, deniz altı kurtarma gemileri, destroyerler satınalması öngörülmüştür. Ancak, bu alım da, uygulanan silah ambargosu dolayısıyla bloke edilmiştir.

Bununla birlikte, ablukanın kalkması ve ABD üslerinin açılmasından sonra bu silahların teslimine başlanacaktır.

Ayrıca, ABD'nin NATO'ya önerdiği yeni silahlanma programı, Washington toplantısında Türkiye tarafından da kabul edildiği için, 1993 yılına kadar 5 milyar dolarlık ek bir savunma yükü altına girilmiş olmaktadır.

Tüm bu askeri harcamalar, esasen bağımlı bir kapitalist düzenin cenderesi altında ezilmekte olan Türkiye halkını yeni yeni fedakarlıkların altına sokmakta, bir yandan bir milyonu aşkın emekçiyi yerinden yurdundan edip kapitalist Avrupa ülkelerine ucuz işgücü olarak satmak suretiyle işsizliğe ve döviz kıtlığına çare bulmaya çalışılırken, öte yandan bu dövizler, ABD tekellerinin Yakındoğu'daki çıkarlarını savunmak uğruna çarçur edilmektedir.

NATO çerçevesinde Türk Ordusu'nun Amerikanlaştırılmasının bir başka etkisi de, Türk subaylarının sosyal yapısı üzerinde görülmüştür.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş yıllarından itibaren subay kadroları Türkiye'de en azından ba-

ğımsızlıkçı - ilerici bir sosyal güç oluşturmuşlar, küçük burjuva "ilericiliği"ni temsil etmişlerdir. 19'uncu Yüzyıl'da Jön Türk Hareketi genç subay kadroları arasında geniş destek bulmuş, gerek İkinci Meşrutiyet'in ilanında, gerekse Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın yürütümünde önderliği bağımsızlıkçı subaylar yapmışlardır.

Küçük burjuva ilerici hareketi, özünde Türkiye'de "ulusal" nitelikte de olsa kapitalizmin gelişmesini programının baş maddesi yapmıştır. Bunun için işçi sınıfı ve köylülüğün bağımsız örgütlenerek siyasal hayata ağırlığını koymasına sürekli karşı çıkmış, gerektiğinde en ağır sınıfsal ve ulusal baskılar yine ordu aracılığıyla uygulanmıştır.

Bununla birlikte, bağımsızlıktan yana ve küçük burjuva reformcusu eğilimler İkinci Dünya Savaşı sonlarına kadar Türk Ordusu'nda canlı kalmıştır. Bunda, ordu subaylarının sosyal kökenleri itibarıyla genellikle emekçi ve küçük burjuva katmanlardan gelmeleri de büyük rol oynamıştır.

1974 yılında bile bu kökensel durum süregeldiğini 42. sayfadaki anket sonuçları göstermektedir.

Hemen belirtmek gerekir ki, ordu mensuplarının emekçi kesimlerden gelmesi, eskiden askeri ortaokullara öğrenci kabul edilmesiyle mümkün olabilmekteydi. Ancak bu kökensel yapıyı değiştirmek için askeri ortaokullar son yıllarda kaldırılmış, böylece bu kesimlerden ve özellikle de köylülükten subay kadrolarına eleman girmesi büyük ölçüde engellenmiştir. Bununla beraber, yine de ordu kadrolarında küçük burjuva kökenliler ağır basmağa devam etmektedir.

Amerikanlaştırılan ordunun komuta kademelerini emekçi kesimlerden uzaklaştırıp büyük burjuvaziye yakınlaştırmak, hatta giderek onları kapitalistleştirme için hinoğlunince hazırlanmış bir plan 1960'lardan itibaren uygulanmağa başlamıştır.

Baskıcı Demokrat Parti yönetimine karşı 27 Ma-

Ordu Mensuplarının Babalarının Mesleki Durumu:

	Subaylarda	Assubaylarda
Subay - Assubay	%11,7	% 2,2
Sivil memur	%34,7	%17,7
Tüccar - sanayici	% 7,9	% 2,6
İşçi	% 5,-	%16,-
Küçük esnaf - zanaatkâr	%13,3	%16,7
Çiftçi	%14,2	%37,8
Serbest meslek	%12,9	% 6,2
Rantiye	% ---	% 0,5

Ordu Mensuplarının Babalarının Eğitim Durumu:

Eğitimsiz	%10,-	%32,7
İlkokul	%31,3	%52,7
Ortaokul	%23,4	% 9,4
Lise	%16,7	% 3,7
Üniversite	%18,4	% 1,3

Ordu Mensuplarının Doğum Yerleri:

Köy	% 5,4	%14,5
Kasaba	%27,6	%57,-
Küçük kent	%43,-	%22,5
Büyük kent	%23,8	% 5,8

Kaynak: Ahmet T. Kışlalı, "Türk Ordusunun Toplumsal Kökenleri Üzerine Bir Araştırma", *SBF Dergisi*, Cilt XXIX, Eylül - Aralık 1974, s. 95.

yıs 1960 askeri müdahalesinin yapılmasında, objektif olarak Türkiye'nin içine sürüklendiği ekonomik ve sosyal bunalım kadar, Menderes hükümetleri döneminde subay kadrolarının CHP dönemindeki ayrıcalık ve itibarlarından yoksun kılınması, hatta mad-di bakımdan büyük sıkıntılar içinde bırakılması da büyük rol oynamıştır.

Nitekim 27 Mayıs 1960 darbesi gerçekleştirildikten sonra, Milli Birlik Komitesi'nin ilk giri-

simlerinden biri, ordu mensuplarının maddi durumlarının ve yaşam standartlarının düzeltilmesi olmuştur.

Bir yandan ordu mensuplarının maaşları artırılır ve kendilerine birtakım ek ödemeler sağlanırken, öte yandan daha uzun vadeli bir plan çerçevesinde Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun kurulmasına geçilmiştir.

Kısa adıyla OYAK olarak anılan bu kurum, başlangıçta, ordu mensuplarına birtakım zaruri ihtiyaç maddelerini ucuz fiyatlarla sağlayacak bir sosyal kuruluş olarak ortaya çıkmıştır. Kurum'un finansmanı için bütün subay ve assubaylar, çıkarılan bir kanunla, maaşlarının yüzde 5'ini bu kuruma hisse olarak yatırıma mecbur kılınmışlardır.

Bu yüzde 5'ler bir yılda 300 milyon TL'lik bir fon birikimi sağladığından, bir süre sonra OYAK, sosyal hizmet amacından uzaklaşarak bu fonları kapitalist işletmecilik alanına sürmeğe başlamıştır.

Bu alanda deney kazanabilmek için başlangıçta OYAK Yönetim Kurulu'na general ve subayların yanı sıra Vehbi Koç ve Nejat Eczacıbaşı gibi Türkiye'nin önde gelen kapitalistleri de dahil edilmiştir. Ancak bir süre sonra söz konusu işadamları OYAK'ın giderek kendi holdinglerine rakip durumuna geleceğini gördükleri, generaller de deney edinme konusunda onlara ihtiyaçları kalmadığı kanaatine vardıkları için, OYAK Yönetim Kurulu tamamen generallerden kurulu hale gelmiş, bu arada maaşlı olarak bazı manager'ler yönetimde görevlendirilmiştir.

Belli sermaye birikimini yaptıktan sonra OYAK yöneticileri derhal yabancı sermaye ile işbirliğine gitmişler, Renault, Good Year, International Harvester, Mobil gibi çok-uluslu şirketlerle ortaklıklar kurmuşlardır.

44. sayfadaki tablo, OYAK'ın 1975'teki yatırım durumunu göstermektedir.

1975 istatistiklerine göre mal varlığı 2 milyar 214 milyon lira'yı, yani o zamanki kura göre 150

OYAK'IN SINAİ VE TİCARİ YATIRIMLARI

Firmalar	Sermaye (dolar)	OYAK Payı (%)
OYAK Holding AŞ	13.500.000	100,--
OYAK - Renault AŞ	16.700.000	42,--
TOE Otomotiv End. AŞ	5.700.00	86,97
PETKİM - Petrokimya AŞ	100.000.000	9,33
Türkiye Petrolleri AŞ	135.500.000	3,86
Good Year Lastikleri AŞ	5.400.000	23,--
Motorlu Araçlar İm. AŞ	10.000.000	99,98
Motorlu Araçlar Tic. AŞ	2.700.000	77,26
Çukurova Çimento Sanayii	4.140.000	48,39
Ünye Çimento Sanayii AŞ	8.400.000	45,20
Mardin Çimento San. AŞ	11.700.000	48,22
Bolu Çimento San. AŞ	8.400.000	30,05
Hektaş Ticaret AŞ	2.000.000	39,66
OYAK Sigorta AŞ	400.000	66,--
TUKAŞ Konserve San. AŞ	1.000.000	58,--

milyon dolar'ı bulan OYAK'ın hissedar olduğu firmalardan dördü, Türkiye'nin en büyük 100 firmasının arasında yer almaktadır.

Büyüklik Sırası	Yıllık Ciro (dolar)	Yıllık Kâr (dolar)	Çalışan Personel
5. Petkim	143.000.000	21.400.000	2.693
6. OYAK-Renault	142.200.000	470.000	2.688
36. Good Year	38.000.000	1.740.000	920
40. TOE	33.500.000	1.270.000	1.029

Kaynak: *Economic Survey*, Turkish Industrialists and Businessmen's Association, April 1977.

Subayların kapitalistleşmesi, doğal olarak onlarla emekçi kitleler arasındaki uçurumu büyütür. Sadece burjuva devletin baskı aracı olarak değil, aynı zamanda artı-değer'den doğrudan doğruya pay alan bir katman olarak da subaylar, gerek 15-

16 Haziran 1970 işçi direnişi'nde, gerekse 12 Mart sonrası sıkıyönetim rejiminde görüldüğü gibi, işçi sınıfının karşısında sermayenin çıkarlarını savunmuşlardır.

Esasen, ordunun Amerikanlaştırılmasından sonra subaylar ve assubaylar, sürekli olarak ezilen sınıfların siyasal ve ekonomik mücadelelerini ezmek, dünyadaki sosyalist ve ulusal kurtuluş hareketlerine karşı düşmanlık gütmek üzere beyin yıkamasına tabi tutulmuşlardır.

Örneğin 1965 yılında, Türk Silahlı Kuvvetleri için "Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri - Teori Pratik" isimli bir kitap yayınlanmıştır. David Gallula adındaki bir CIA görevlisi tarafından yazılan bu kitabın türkçesi Genel Kurmay Basımevi'nde basılmıştır.

Emekli Albay Emin Değer'in 26 Mart 1977 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde yaptığı açıklamalara göre, kitap "İhtilal Harbi"ni şöyle tanımlamaktadır:

"İhtilal Harbi, umumiyetle dış tesirlerin altında kalan dahili bir mücadeledir. Muhtelif vakalarda isyan edenlerin milliyetçi gruplar olarak tanınmalarına rağmen -Endonezyalı, Vietnamlı, Tunuslu, Cezayirli, Kongolu, Angolalı- bunların idareyi, polisi ve silahlı kuvvetleri elinde bulunduran halihazır mahalli bir hükümete meydan okumakta oldukları hakikatını değiştirmez. Bu sebeptendir ki koloniyel harpleri, tamamen kendiliğinden zuhur edenlerle -mesela, Küba ve Güney Vietnam gibi- pek farklı değildir." (sayfa 8)

Kitapta "ayaklanma" kuramının kapsamına, memlekette düzen değişikliğini isteyen her görüş ve eylem sokulmaktadır:

"Ayaklanma normal bir harp değildir. -Politika'nın diğer manada devam ettirilmesi gibi-. Çünkü bir memlekette ayaklanma, ayaklananların zor kullanmaya tevessül etmelerinden çok evvel başlayabilir. (Sayfa 8) Siyasi muhalefetin müsamaha gördüğü bazı memleketlerde, ayaklanma faaliyetleri kanuni

ve rahat manada gelişebilir." (Sayfa 11) CIA'nın kuramcısı, "ihtilal harbi" veya "ayaklanma" diye nitelediği muhalefet ve direnişi ezmek için ordunun harekete geçirilmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmektedir:

"İhtilal harplerinin sulthan harbe geçişleri gayet yavaş olduğu için, silahlı kuvvetlerin müdahalesi normal harplerde olduğu kadar çabuk olmayacaktır. Bu gecikme ihtilal harplerinin başka bir özelliğidir. Bu gecikmeyi kısaltmak bir memleketin liderlerinin politik mesuliyetidir."(Sayfa 31)

Kitapta, bunun için muhalefetin bir an önce şiddete başvurmasını ve böylece ordunun gecikmeden temizlik hareketine geçmesini sağlamak için her türlü provokasyona başvurulması, muhalefet saflarına provokatör ajanlar sokulması öngörülmektedir.

CIA'nın kuramcısı, sadece ordunun müdahalesiyle de yetinmemekte, ulusal kurtuluş ve sosyal kurtuluş hareketlerine karşı, bilinçsiz kitlelerin faşist bir parti etrafında örgütlendirilmesinin de gerekli olduğunu ısrarla belirtmektedir:

"Durum ve şartlar ne olursa olsun, esas mesele mücadeleye iştirak eden halkı teşkilatlandırmaya başlamaktır. Bu da mahalli liderleri mesuliyetli makamlara ve idare mevkilerine getirerek yapılır. (Sayfa 107). Ayaklanmayı bastırmakla görevli olan kuvvetlerin bu liderleri bulduğu gibi, bunlar da halk arasında muharip kimseleri bulmalıdırlar. Bulunacak muharip kimseleri bir arada tutabilmek için, bu liderlerin yardıma, desteğe ve bir siyasi partinin rehberliğine ihtiyaçları vardır. Ayaklanmaları bastırmakla görevli olan tarafın siyasi partisi kendi mensuplarını çok daha dikkatle seçmelidir. Üyelerin çoğunluğundan ziyade kalitesine güvenmelidir.(Sayfa 11)"

Gerçekten de 1965 yılından sonraki gelişmeler, CIA'nın hazırladığı kitaptaki önermelere göre olmuştur.

Genel Kurmay Başkanlığı NATO Dairesi Başkanı i-

ken 27 Mayıs cuntasına katılan Albay Alparslan Türkeş, 1965 yılında CKMP'yi ele geçirerek, onu Milliyetçi Hareket Partisi adı altında bir faşist partiye dönüştürmüş, kendisini "Başbuğ" ilan etmiş, "komandolar" adı altında sözümona "milliyetçi genç"lerden oluşan terör çeteleri oluşturmuştur. Bu terör çeteleri Türkiye'de silahlı şiddeti yaygınlaştırmış, küçük burjuva radikal çevreleri provoke etmiş ve 12 Mart müdahalesine olanak hazırlamıştır. 12 Mart ve sonrasının getirdiği olanaklar içerisinde bu faşist parti giderek güç kazanmış, özellikle "Milliyetçi Cephe" koalisyonlarına dahil olduğu sırada, devlet kadrolarına elemanlarını yerleştirmiştir.

Bu gelişme süreci içerisinde, yine CIA kuramcısının önermelerine uygun olarak Genel Kurmay Başkanlığı'nda "ihtilal harbi" veya "ayaklanma"ları önlemekle görevli bir Özel Harp Dairesi kurulmuştur.

Halk arasındaki adı "Kontr-Gerilla" olan Özel Harp Dairesi'nin subayları ABD'de CIA karargahlarında veya Teksas'taki Yeşil Bereliler kamplarında eğitimden geçirilmişlerdir.

12 Mart döneminde demokratik ve ilerici güçlere karşı terör işte bu Kontr-Gerilla ile faşist komandoların işbirliğiyle uygulanmış, işkence, insan avı, provokasyon, sindirme gibi tüm baskı yöntemleri kullanılmıştır.

12 Mart'tan sonraki yeniden-demokratikleşme süreci içerisinde Kontr-Gerilla subayları, 1974 Kıbrıs Harekatı sırasında Ada'da görevlendirilmiş ve "ulusal kahraman" kılınmışlardır. Böylece halkın gözünden kaçırılan kontr-gerillacı subaylar, Kıbrıs'ta bir Özel Harp Bürosu kurmuşlar ve bir yandan Ada'da faşist örgütlenmeyi yürütürken, bir yandan da Türkiye'deki terör ve provokasyon hareketlerinde kullanacakları ajanları yetiştirmişlerdir.

Bugün Türkiye'de demokratikleşme sürecine karşı en büyük tehdit, ordu içindeki bu "Özel Harp Dai-

resi"yle ona paralel olarak faşist MHP'nin yetiş-tirdiği terörist komando birliklerinden gelmekte-dir.

Amerikancı savunma sistemi'nin Türkiye'ye da-yattığı bir başka tuzak da, "ulusal savaş sanayii" yaratılması aldatmacasıdır.

Bu konu ilk kez, 1964 Kıbrıs Harekatı sırasın-da, Askeri Yardım Anlaşması'nın daha önce anılan maddesine dayanarak, Başkan Johnson'un zamanın Başbakanı İnönü'ye yazdığı bir mektupta, ABD malı silah ve malzemenin ABD'nin rızası olmaksızın bu harekatta kullanılamayacağını ihtar etmesiyle gün-deme sokulmuştur.

Daha o tarihlerde Türk Donanma Vakfı kurularak "Millet kendi yapar" sloganı altında askeri gemi sanayii kurmak üzere yoğun bir bağış toplama kam-panyası açılmış, "milliyetçi duygular" istismar e-dilerek fakir fukaranın gönlünden ne koparsa top-lanmağa başlanmıştır.

Bu girişimin ardından hava ve kara kuvvetleri için silah, araç ve gereç imal etmek üzere Hava Kuvvetleri'ni Güçlendirme Vakfı ve Kara Kuvvetle-rini Güçlendirme Vakfı kurulmuştur.

Ancak bu vakıflar, ulusal bir savunma konsepti-ne ve merkezi bir planlamaya göre oluşturulmadık-ları için, halkın "ulusal" duyguları istismar edi-lerek toplanan kaynakların bir takım montaj sana-yileri kurularak çok-uluslu silah tekellerine ve onların yerli işbirlikçilerine peşkeş çekilmesi-ne aracılık etmekten başka bir işlev görmemekte-dirler.

Nitekim 1973 yılında "savaş sanayii" üzerine bir konuşma yapan Milli Savunma Bakanı İlhami San-car şöyle demektedir:

"Savaş sanayii alanında bugüne kadar yapılan çalışmalar, bu sanayi kolunun devlet tarafından tek başına kaldırılamayacağını gösterdi. Ayrıca, savaş sanayiinin geliştirilmesi için temasta bu-

lunduğumuz dış ülke temsilcileri de, özel sektörle işbirliği yapılmasını öneriyorlar. Şimdi 10 milyar lirayı aşkın bir savaş sanayii projesi üzerinde duruyoruz. Bu projenin gerçekleşmesinde özel sektöre de büyük görev düşecek ve özellikle yan sanayi üretimini özel sektör gerçekleştirecektir."(*)

Ayrı ayrı vakıflar kurulmasının nasıl bir kaynak israfına yolaçtığını ise, 1972'de, zamanın Kara Kuvvetleri Komutanı olan Orgeneral Faruk Gürler şöyle belirtiyordu:

"Türk halkı ordusu için canını verir. Ancak yardım için parası mahduttur. Halkın yardım arzusunun dağıtmamak lazımdır. Bunu en iyi şekilde kullanmak gerekir. Bunun için de merkezi sisteme gidilmesi şarttır. Genel harp sanayii için Planlama ve Maliye elele verip bu konuda gerekli çalışmayı yapmalıdırlar ve merkezi bir sistemle parça parça yapılan yardımlar birleştirilmelidir. Ayrıca, yardımlara ilave olarak halen alınmakta olan Milli Savunma Vergisi ile birlikte Spor-Toto ve Piyango gibi şans oyunlarından da yararlanmanın yolları araştırılmalıdır."(**)

Bu merkezileştirme önerisine rağmen, çeşitli çıkar hesapları nedeniyle, üç silahlı kuvvet için üç ayrı vakıf ve üç ayrı sanayi faaliyete devam etmektedir. Özellikle 1974 Kıbrıs Harekatı sırasında, milliyetçi ve hatta şoven duyguların alabildiğine körüklendiği günlerde, her üç vakfa da büyük miktarlarda kaynak toplanmıştır.

Deniz Kuvvetleri için hücumbotu, karakol gemisi ve denizaltı montajları gerçekleştirilmiştir. Kara Kuvvetleri için de, esasen mevcut olan piyade silah ve gereç fabrikalarına ek olarak, tank ve ağır silahlar için onarım merkezleri, akü ve pil fabrikaları kurulmuştur. Ancak bütün bu çalışmalar da,

*) Milliyet Gazetesi, 28 Eylül 1973.

***) Milliyet Gazetesi, 26 Şubat 1972.

özel sektörün katılmasıyla ve montaj sanayii şeklinde yürütülmüştür. (*)

"Ulusal savaş sanayii" kurma kampanyasının en dramatik yanı ise, hiç şüphesiz, daha büyük sermayeleri ve daha ileri teknolojileri gerektirdiğinden ve işin içine ister istemez çok-uluslu uçak yapım tekelleri karıştığından, uçak sanayii kurulmasına ilişkin gelişmelerde görülmüştür.

1970 yılında çalışmaya başlayan Hava Kuvvetleri'ni Güçlendirme Vakfı, 1976 yılına kadar 1 milyar 900 milyon liralık bir fon oluşturmuştur.

Kuruluşunun daha 26. ayında 250 milyonluk maddi varlık gerçekleştiren vakfın o zamanki genel başkanı ve Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur, gayet iddialı konuşarak, 1974 yılında savaş uçağı yapımına başlanacağını ilan etmiştir. Ama, kuruluşunun üzerinden sekiz yıl geçtiği halde Vakıf hâlâ yerli savaş uçağı yapımını gerçekleştirememiştir.

1973 yılında çıkartılan bir kanunla, uçak sanayiini kurmak üzere, sermayesinin yüzde 55'ini hazinenin, yüzde 45'ini de Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'nın karşılayacağı Türkiye Uçak Sanayii Anonim Şirketi (TUSAŞ) kurulmuştur.

TUSAŞ ilk olarak eğitim uçakları montajı yapma girişiminde bulunmuş ve bunun için çok-uluslu tekellerle işbirliği yapmak üzere pazarlıklara girişmiştir. Ancak işin bu aşamasında, İngiliz Siddeley firmasıyla İtalyan AER Macchi firması arasında tercih konusunda çeşitli çıkar grupları arasında çıkan anlaşmazlığa, daha sonra hükümet ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı da karışmış, bu yüzden uçak sanayiinin montaja başlaması gecikmiştir.

Kaldı ki, Türkiye Mimar ve Mühendisler Odası Genel Başkanı Teoman Öztürk'ün aşağıda belirttiği gibi, "uçak sanayii, dışa bağımlılığı azaltmak bir yana daha da artıracaktır":

*) a.g.y.

"Kurulacak olan uçak montaj sanayiinin, bu alanda öngörülen yüzde 85 yerli üretime ulaşması mevcut yapı içinde olanaklı değildir. Uçakların ana parçaları olan gövde ve kanatlar, motor, iniş takımları ve aletlerle sistemlerin ülkemizde yerli imal olanakları, gerek hammadde, gerekse teknik bilgi açısından son derece sınırlıdır. Kaldı ki, Türkiye'de değil uçak sanayiinin, mevcut otomotiv sanayiinin bu tür gereksinimleri bile yurt dışından ithal yoluyla karşılanmaktadır. Aynı şekilde, uçuş aletlerinin hiçbirisi, yurt içinde üretilmemektedir. Bu durumda, tüm bu parçaların komple ithalinin düşünüldüğü ortaya çıkmaktadır. Buna göre iniş takımları ve aletler için sağlanacağı öngörülen yüzde 20-25'lik yerli katkının asla ulaşılması mümkün olmayan bir hedef olduğu açıktır. Tüm bunların gösterdiği, emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı ve çarpık kapitalist bir yapının egemen olduğu ülkemizde, uçak sanayiinin kurulmasının dışa bağımlılığını azaltmak bir yana daha da artırmak sonucunu vereceğidir. Üzerinde durulması, düşünülmesi gereken sorun, emperyalist sistemin şu veya bu uçağının Türkiye'de monte edilmesi değil, uçak sanayiinin de bir parçası olduğu genel sanayi, kalkınmanın ve ekonominin hangi doğrultuda gelişeceği sorunudur."(*)

ABD silah ambargosu uyguladı diye, silahlanma sorununu "ulusal savaş sanayi"leri kurarak çözüme geçmek, son çözümlerde yeni fonlar yaratarak, yoksul halkı fedakarlıklara sürükleyerek emperyalizme yeni olanaklar peşkeş çekmekten başka anlama gelmemektedir.

Savunma sistemi bir kez emperyalizmin çizdiği çerçeve içinde NATO'cu ve Amerikancı standartlara göre kuruldu mu, belli zamanlarda aksayan yanlara perakende çözümler bulmak olası değildir.

Çözüm, gerçek bir ulusal savunma konseptindedir.

*) *Vatan Gazetesi*, 22 Kasım 1977.

ulusal savunma konsepti

Türkiye'de askerlik, ordu, silahlanma gibi konuların hepsi, "savunma", daha doğrusu "ulusal savunma" kavramı içinde izah edilmeğe çalışılmaktadır.

Ulusal Kurtuluş Savaşı gibi haklı bir savunma savaşı içinde oluşan ve biçimlenen cumhuriyet ordusu, gerçekten de, Osmanlı İmparatorluğu'nun "fütihatçı ordu"sundan farklı bir "savunma ordusu" niteliğini, hiç değilse cumhuriyetin ilk yirmi yılında korumuştur. Bu dönemde cumhuriyet hükümetlerinin başlıca kaygısı, ulusal kurtuluş savaşı yıllarında çizilen Misakı Milli sınırlarını korumak olduğu içindir ki, dış topraklarda gözü olmayan, komşularıyla iyi ilişkiler sürdürmeyi amaçlayan barışçıl bir dış siyaset izlemiştir.

Büyük askeri kuramcılardan Clausewitz'in ünlü "Savaş, politikanın başka bir araçla sürdürülmesidir," tezinin mantığı içinde, Türk Ordusu'nun barışçıl ve savunmacı bir misyon taşıması çok doğaldır. Cumhuriyet hükümeti'nin dış siyaseti ne ise,

Türk Ordusu'na yüklenen işlev de, bu siyasete uygun olmuştur.

Genel olarak "Yurtta Barış, Dünyada Barış" sloganıyla formüle edilen bu siyasetin, yurt içi uygulamasının, aynı barışçı anlayış içinde yürütüldüğünü söylemek mümkün değildir. Yurtta barış'tan sınıflararası barış, daha doğrusu ezilen sınıfların egemen sınıflara kayıtsız şartsız tabi kılması kastedildiğinden, Türk Ordusu'nun iç işlevi, burjuva-toprak ağası ittifakı iktidarının baskıcı siyasetine uygun olmuştur.

"Tüm burjuva orduları, sosyal yapıları ne olursa olsun, kapitalistlerin ekonomik ve siyasal iktidarını pekiştirmenin, ülkede emekçi halkı ezmenin başlıca aracı olarak hizmet görürler. Ordu, kapitalist sistemin iç dayanağıdır. Başlıca işlevi, iç-siyasal olanıdır."(*)

İkinci Dünya Savaşı'na kadar "savunmacı ve dışta barışçı" bir nitelik taşıyan Türk Ordusu'nun karakteri, yine Clausewitz'in ünlü önermesine uygun olarak, bu savaştan sonra burjuva iktidarlarının emperyalizmin güdümünde bir siyaset benimsemeleri dolayısıyla, bu niteliğini yitirmiş, tüm savunma sistemi, uluslararası saldırgan askeri blokların bir parçası haline gelmiştir.

Daha önceki bölümlerde ayrıntılı olarak incelediğimiz "emperyalizme bağımlılaşma", hatta "amerikanlaşma" süreci içerisinde, Türk Ordusu'nun uğrunda mücadele edeceği amaçlar ve hazırlıklı olması gereken savaşın niteliği de değişmiştir.

"Zamanımızda savaşların tipleri, sosyal mücadelenin izlediği ana çizgilere göre belirlenir: İki dünya sosyal sistemi -sosyalizm ve kapitalizm- arasındaki mücadele; proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi; halk kitlelerinin tekelci birliklere karşı genel demokratik mücadelesi; kapi-

*) *Marksist-Leninist Askerlik Bilimi*, "Ordu Üzerine", Info-Türk Ajansı, Brüksel 1978, s. 7.

talist ülkeler arasında verilen mücadele... Sosyal mücadelenin tüm bu çizgileri, çağımızın başlıca savaş tiplerini ortaya koymaktadır:

- "1) Karşıt sosyal sistemler arasındaki savaşlar,
- "2) Genel demokratik amaçlar için tekelci sermaye güçlerine karşı verilen savaşlar da dahil olmak üzere, proletarya ile burjuvazi arasındaki savaşlar,
- "3) Sömürgecilerle bağımsızlıkları için mücadele eden halklar arasındaki savaşlar,
- "4) Kapitalist devletler arasındaki savaşlar.

"Ayrıca, zamanımızda, gelişme yolundaki ülkeler arasında da, emperyalistler ve yerli gericiler tarafından kışkırtılan askeri çatışmalar olabilmektedir."(*)

Yukarıda da değindiğimiz gibi, Türk Ordusu, 1920'lerde üçüncü kategoriye giren bir savaş, yani yarı-sömürge statüsündeki Türkiye halkının bağımsızlık için verdiği haklı bir savaş yürütmüştür. Hatta, o kritik dönemde sadece Sovyet Rusya'dan geniş silah, mühimmat ve mali olanak desteği aldığı, buna karşılık da Sovyet Rusya'nın güneyinde emperyalist güçlere karşı savaşırken aynı zamanda genç Sovyet sosyalist devletinin savunmasına katkıda bulunduğu için de, Türk Ordusu'nun 20'lerde verdiği savaş, bir bakıma birinci kategoriye, yani karşıt sosyal sistemler arasındaki savaşa da dahil edilebilir.

Niteliklerine göre de, savaşlar, "haklı" ve "haksız" savaşlar olarak ayrılırlar. "Bir halk tarafından özgürlük ve sosyal ilerleme uğruna, sömürden ve ulusal baskıdan kurtulmak için, veya kendi devlet egemenliğinin bir saldırıya karşı savunulması için yürütülen herhangi bir savaş, haklı bir savaştır. Buna karşılık, emperyalistler tarafından, başka bölgeleri ele geçirmek, diğer halk-

*) a.g.e., s. 40-41.

ları köleleştirip soymak için başlatılan savaşlar haksız savaşlardır."(*)

Cumhuriyetin ilk yirmi yılında da bütün askeri örgütlenmeler ve hazırlıklar, bir yandan muhtemel bir emperyalist saldırıya karşı savunmayı güçlendirme, öte yandan emperyalist sistem karşısında SSCB ile dostluk ve işbirliğini geliştirme anlayışı içinde yürütüldüğü içindir ki, "haklı savaşlara hazırlık" niteliğindedir.

Buna karşılık, daha önceki bölümlerde değinildiği gibi, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra emperyalizmin sosyalist sisteme ve ulusal kurtuluş hareketine karşı oluşturduğu bir askeri blok içinde yer alındığı, bütün askeri örgütlenme ve hazırlıklar ABD generallerinin yönlendirmesiyle bu amaca uygun şekilde yürütüldüğü için, son otuz yıllık hazırlıklar, "haksız savaşlara hazırlık" niteliğinde kabul edilmek gerekir.

1974 yılında Türk Ordusu'nun Kıbrıs'taki Türk azınlığını EOKA'cı faşistlerin saldırısına karşı korumak üzere, uluslararası anlaşmalara uygun olarak adaya yaptığı ilk müdahale "haklı bir savaş" sayılsa bile, daha sonra adadaki Türk nüfusunun oranıyla bağdaşmayacak şekilde Kıbrıs'ın yarısının işgaliyle sonuçlanan ikinci hareket, genel olarak NATO'nun "adayı bölme ve bağımsızlığını ortadan kaldırarak bir NATO üssü haline dönüştürme" planlarına uygun düştüğü içindir ki, "haksız savaş" niteliğinde olmuştur.

Şu halde, gerçek bir "ulusal savunma konsepti"ne sahip olmak demek, herşeyden önce, emperyalizmin saldırgan amaçlarına hizmet eden statüden kurtulmak, "haksız savaşlar" için değil, "haklı savaşlar" için hazırlanmak demektir.

Yine "savaşın siyasetin bir başka araçla devamı olduğu" önermesinden hareket ederek, ülkenin

*) a.g.e., s. 37.

dış siyasetinin topyekun değiştirilmesi, yani emperyalizmin ekonomik, siyasal, ideolojik ve askeri hegemonyasından çıkarak ülkenin, dünya barışının, diğer ülkelerle hükümrancılık haklarına saygı ve dostluk ilişkileri içinde bulunması gerekir. Yoksa, sadece NATO'dan, CENTO'dan çekilme kararı alınsa bile, emperyalizmin ekonomik, siyasal ve ideolojik hegemonyası devam ettiği sürece, gerçek bir "ulusal savunma konsepti"ne sahip olunduğundan bahsedilemez.

Türkiye'nin emperyalist bloklara dahil edilmesi, Türk Ordusu'nun "amerikanlaştırılması" için gerekçe olarak Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonunda "Sovyet tehdidi" ile karşı karşıya kaldığı masalı anlatılmıştır. Oysa, "Sovyet tehdidi" masalının içyüzü şudur:

"Sovyetler Birliği, Türkiye hükümetlerinin savaş yıllarında izlediği düşmanca politikayı ve özellikle Boğazlar'ın emperyalist devletlerce SSCB'ye gözdağı vermek için kullanılması girişimlerine göz yumulmasını dikkate alarak, 1925 tarihli Türk-Sovyet Antlaşması'nın yenilenemeyeceğini bildirmiş; antlaşmanın yeni koşullara göre geliştirilmesini önermiştir. Sovyet Hükümeti, daha sonra, ABD ve İngiltere'nin 1945 Potsdam Konferansı'nda Boğazlar için Türkiye'nin ve tüm Karadeniz ülkelerinin güvenliğiyle bağdaşmayacak bir statü istemeleri üzerine 1946 Ağustos'unda Boğazlar meselesinin çözümü için görüşmeyi önermiştir. Sovyetler'in bu önerisinden çok önce Boğazlar'ın Montreux Antlaşması'na aykırı olarak önce güçlü bir İngiliz filosuna, daha sonra Amerikan Missouri Zırhlısı'na açılması dikkatlerden kaçmamıştır. Kendi Sovyet düşmanı politikasını örtbas etmeye çalışan zamanın Türkiye Hükümeti, SSCB'nin önerilerini, hiçbir somut belge ve kanıt gösteremediği halde, "Boğazlarda deniz ve kara üssü istemesi ve Doğu Anadolu'dan toprak talep edilmesi" biçiminde yansıtmaya çalışmıştır. Bu temelsiz iddialar, uzun yıllar Türkiye

üzerindeki "Sovyet tehdidi" teranelerinin gerekçesi olarak kullanılmaya çalışılmıştır."(*)

Oysa, ikinci bölümde de vurgulandığı gibi, gelişen Türkiye burjuvazisi, savaş sonunda bir an önce emperyalizmle bütünleşmek, uluslararası tekkellerle işbirliğine giderek Türkiye'nin işgücü, hammadde, pazar olanaklarını birlikte sömürmek için uzun vadeli bir planı uygulamaya koymuş, emperyalizmin Doğu Akdeniz'e ilişkin hesaplarıyla Türk burjuvazisinin çıkarları çakıştığı için, Türkiye emperyalizme bağımlı ve dünya sosyalist sistemine, ulusal kurtuluş hareketlerine düşman kılınmıştır.

CHP ağırlıklı hükümetin, bağımsızlıkçı güçlerin özlemlerine cevap olarak geliştirdiği "ulusal savunma konsepti", otuz yıldır süregelen emperyalizme bağımlılık ilişkilerini kırabilecek nitelikte midir? Londra'da yaptığı bir basın toplantısında bizzat Başbakan Bülent Ecevit, yeni "ulusal savunma konsepti"nin ilkelerini şöyle sıralamıştır.

- " - Sovyetler Birliği, günümüz koşullarında artık Türkiye için doğrudan bir tehlike kaynağı değildir;
- " - Türkiye'nin savunma sistemi ABD'ye bağımlılıktan kurtarılmalıdır;
- " - NATO'ya katkı azaltılmalıdır;
- " - Ordunun silah yapısı değiştirilmelidir."(**)

İktidara geldikten sonra SSCB ile iyi komşuluk ilişkileri geliştirmek için bazı temaslarda da bulunan, hatta iki ülke arasındaki askersel karşıtlığı yumuşatmak için SSCB Genel Kurmay Başkanı'yla doğrudan görüşmeler yapan Başbakan Ecevit'in, tek amacı sosyalist ülkelere ve ulusal kurtuluş hareketlerine karşı haksız saldırı savaşları yürütmek olan NATO içinde kalmayı ilke olarak savunması,

*) TİP, NATO'ya Hayır, İstanbul, Nisan 1978, s.70

***) Cumhuriyet, 17 Mayıs 1978.

yeni "ulusal savunma konsepti"nin temelden çelişkilerle dolu olduğunu göstermektedir.

Konjonktürel çelişkilerin sonucu olarak bir Fransa, bir Yunanistan hiç değilse NATO'nun askeri kanadından çekilebildikleri halde, NATO'nun patro- nu ABD emperyalizminin Türkiye'ye karşı uyguladığı silah ambargosuna rağmen, Başbakan Bülent Ecevit, çeşitli konuşmalarında, Türkiye'nin NATO'dan çekilmeyi hiçbir zaman düşünmediğini, hatta gerekirse Yunanistan'dan boşalan yeri bile Türkiye'nin doldurabileceğini söyleyecek kadar ileri gitmiştir.

Bir yandan yumuşamadan ve barıştan yana bir dış siyaset izleyeceğini belirtirken, öte yandan NATO'da kalınmasının özürünü, Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık'ın ağzından CHP ağırlıklı hükümet şöyle izah etmektedir:

"Halen uluslararası ilişkilerde bir yumuşama havası yaşanmaktadır. Fakat bu yumuşama, tüm ülkelerin birbirlerine karşı duydukları güvenden çok, büyük devletler arasındaki karşılıklı silah caydırıcılığına dayanmaktadır. Yumuşamanın ve barışın temeli genişletilmeli, tüm ülkelerin katkısına, karşılıklı iyi niyet ve güvenine dayandırılmalıdır. Türkiye, içinde bulunduğu ittifakın gereklilerini yerine getirirken böyle bir dengeye ulaşılmaması için de gerekli itinaı göstermektedir. Ancak hemen belirtelim ki, ittifak içinde daha bağımsız ve daha ulusal çıkarlara dönük bir tutum içinde olmaya kararlıyız. (...) Diğer taraftan, ulusal güvenliğimizle milli olanaklarımız arasındaki ayrılmaz ilişkiyi belirtmek isterim. Ulusal güvenlik modelimiz, ekonomik kalkınmamızı zorlaştırıcı değil, kolaylaştırıcı olmalıdır. Savunma gereksinmeleriyle ekonomik kalkınma arasında ve toplumsal kalkınma arasında behemahal bir denge sağlamak lazımdır."(*)

*) Cumhuriyet, 27 Ağustos 1978.

Bu sözler, propagandası çok yapılan "ulusal savunma konsepti"nden çok, "emperyalizme hizmet konsepti"nin bir ifadesidir.

Zira, yukarıdaki sözler, saldırgan emperyalist blokla, barışın ısrarlı savunucusu sosyalist sistemi aynı kefeye koyarak, iki tarafın birbirini "silahlanmadan caydırma"ya çalıştıkları savını esas almıştır.

Daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi, emperyalist blokun "silahlanmaktan caymak" gibi bir amacı yoktur, çünkü "silahlanmak", emperyalizmin ayakta kalabilmesinin temel koşuludur. Buna karşılık, dünyanın bütün olanaklarını ve niyetlerini insanlığın barış içinde ilerlemesine hasretmenin mücadelesini veren sosyalist sistem için, silahlanmak bir yükür, bir handikaptır.

Özellikle Sovyetler Birliği, sosyalist sistemin kuruluş yıllarında arka arkaya içsavaşlara, dışarıdan silahlı saldırılara ve nihayet İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi sürülerinin saldırısına maruz kaldığı, anayurdu ve dünya halklarını savunmak için milyonlarca, onmilyonlarca evladını feda ettiği için "silahlanma"nın, "savaş"ın acısını, yıkımını herkesten iyi tanımaktadır.

Barışçı, haklı ve ulusal bir savunma konsepti, bu gerçeği dikkate alarak, emperyalizmin dümensuyunda edilgen bir rol değil, barış ve demokrasi güçlerinin safında etken bir rol oynamayı öngörür. Bu ise, barış içinde bir arada yaşamaları mümkün olsa bile aralarındaki uzlaşmaz çelişki hiçbir zaman ortadan kalkmayacak olan iki sistem arasında tercihi doğru yapmayı, mevcut iktidar kompozisyonu itibariyle dünya sosyalist sisteminin yanında yer almak mümkün olmasa bile, bir çok üçüncü dünya ülkesi gibi bağlantısız ve tarafsız olmayı gerektirir. NATO'nun içinde kalarak "daha bağımsız ve daha ulusal çıkarlara dönük" bir politika izlemek olası değildir; bu, emperyalist saldırganlığa hizmettir.

"Hem NATO içinde kalıp, hem de daha bağımsız ve daha ulusal çıkarılara dönük bir politika izleme"-nin olanaksızlığı, ABD silah ambargosunun kaldırılmasından hemen sonra Türkiye Hükümeti'nin ülkedeki ABD üslerinin açılmasına izin vermesinde görülmüştür.

Hem Türkiye topraklarındaki ABD üsleri, sosyalist ülkelere yönelik casusluk faaliyetini sürdürmeye, nükleer başlıklı füzeleriyle komşu sosyalist ve tarafsız ülkeler için sürekli tehdit unsuru olmağa devam edecek, hem de barışçıl politika izlendiği ileri sürülecek. Buna, iddia sahiplerinin kendileri bile herhalde inanmamaktadır.

NATO'ya katkının azaltılması iddiasına gelince, bizzat Başbakan Ecevit, "Ulusal Savunma Konsepti"ni açıkladıktan iki hafta sonra, hem de Kıbrıs ve silah ambargosu konularında koştugu şartlar dikate alınmadığı halde, ABD'nin tüm NATO üyelerine dayattığı yeni silahlanma programına olumlu oy vererek, NATO'ya katkıyı azaltmak şöyle dursun bu katkının daha da artırılmasını kabul etmiştir.

Yeni savunma konseptini geliştirenlerin içine düştükleri bir başka çelişki ise, "ABD'ye bağımlılıktan kurtulma" sözü ederken, öte yandan ABD silah ambargosunun kalkması için emperyalistlere her türlü ödünü vererek, peşin parayla yine ABD silahlarını satınalmaları, ülkedeki ABD üslerini yeniden açmaları, daha başka ABD silahları satınalmak için 1976 tarihli "Savunma İşbirliği" Anlaşması'nı yürürlüğe sokmak üzere 1978 Kasım'ında ABD askeri heyetleriyle pazarlığa oturmalarıdır.

Bu görüşmelerin daha başında, ABD tarafı, Türkiye'ye birtakım "ulusal egemenlik"le bağdaşmayacak şartlar koşmuştur: "Amerikan Dışişleri Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'na bir yazı göndererek, Türkiye'deki Amerikan kaynaklı yatırımların engellenmesi ile yine aynı kökenli kuruluşların kamulaştırılmaları halinde hükümetler arası sürtüşme riskinin artarak ikili i-

lişkilerde önemli problemlerin doğmasına yolaçacağını, Amerikan Hükümeti'nin böyle durumlarda, ikili yardımları erteleyen mevcut kanunları uygulayacağını ve çok uluslu kalkınma bankalarının verebilecekleri krediler hakkında menfi oy talep edeceğini bildirmiştir. Amerikan Hükümeti aynı yazıda, Amerikan sermayesi ve şirketlerinin rahatça çalışmalarını sağlamak için en uygun ve gerekli tedbirleri alacağını da Türkiye'ye iletmiştir."(*)

NATO içinde daha bağımsız bir tutum takınmanın ve ABD'ye bağımlılıktan kurtulmanın aracı olarak gösterilen "ordunun silah yapısının değiştirilmesi" ve "ulusal savaş sanayii'nin kurulması ise, emperyalist blok içinde ve kapitalist düzende kaldığı sürece, son çözümlemede yine çok-uluslu tekellerin çıkarlarına hizmet eden bir aldatmaca olmaktan ileri gitmeyecektir.

Bunun nedenleri, bir önceki bölümde ayrıntılı anlatılmış bulunuyordu. Kaldı ki, ABD silah ambargosunun kaldırılması ve ABD üslerinin yeniden açılmasından sonra ABD ve Türkiye heyetleri arasında Kasım 1978'de başlayan görüşmeler, "ulusal savaş sanayii'nin de yine "ABD tekellerinin kontrolü altında ve NATO standartlarına göre" kurulacağını göstermektedir.

"Ecevit Hükümeti'nin önerisi üzerine, Türkiye ile ABD arasında savunma sanayiinde ortak yapım ve mali destek sağlamak imkanlarını araştırmak amacıyla Ankara'ya gelmiş olan ABD Savunma Bakanlığı heyetinin bu konuda, ilke olarak çok olumlu bir tutum içinde bulunduğu, özellikle Türkiye'de kurulmuş tersane, silah ve mühimmat fabrikaları, tank tamir ve geliştirme tesisleri, elektronik sanayii gibi alanlarda işbirliğinin geliştirilebileceği belirtilmiştir."(**)

Hükümetin "ulusal savunma konsepti"nin çelişki-

*) *Cumhuriyet*, 30 Eylül 1978.

***) *Milliyet Avrupa Baskısı*, 16 Kasım 1978.

lerini ortaya koymak bakımından, yukarıdaki haberin metni, ayrıca yorum gerektirmeyecek kadar açık bulunmaktadır.

NATO'da daha bağımsız bir tutum takınma iddiası ise, Ecevit Hükümeti'nin yine Kasım 1978'de girdiği yeni temalarla, gerçekleşmekten uzaklaşmıştır. Nitekim, NATO Genel Sekreteri Luns, 17 Kasım 1978 günü Başbakan Bülent Ecevit'le bir görüşme yapmış, bu saldırgan ittifak'ın Türkiye'yi sadece askeri bakımdan değil, aynı zamanda ekonomik bakımdan da "himayesi" altına almasını öngören bir plan sunmuştur. Bu münasebetle verdiği bir demeçte Luns, "Türkiye ve Portekiz'in mali-ekonomik durumlarının savunmayı zayıflatma noktasına gelecek kadar kötüleşmesini engellemek gerekir. Ortadoğu'daki son gelişmeler, Türkiye'nin pozisyonunu daha da önemlileştirmiştir," demiştir. (*)

Başbakan Ecevit ise, Luns'la yaptığı görüşmeden sonra, bu yeni bağımlılaştırma planını kabule hazır olduğunu şöyle açıklamıştır: "NATO sadece bir askeri ittifak sistemi olmanın ötesinde demokratik ülkelerin birliğinin bir simgesidir. NATO, demokratik bir ideal etrafında toplanan ülkelerin ekonomik sorunlarına ve gereksinmelerine önem verme yükümlülüğünü de taşımaktadır. Sayın Luns, Türkiye'nin sorunlarına şükranla karşıladığımız bir anlayış göstermektedir."(**)

Sonuç olarak, bizzat yetkililerin açıklamalarından da anlaşılacağı gibi, CHP ağırlıklı hükümetin önerdiği "ulusal savunma konsepti", "emperyalizme bağımlılık konsepti"nin devamından başka bir anlama gelmemektedir.

Türkiye'nin gerçekten bir ulusal savunma konseptine sahip olması için:

- Türkiye'nin emperyalizme ekonomik, siyasal, askeri ve ideolojik bağımlılığı kırılmalıdır.

*) *Milliyet Avrupa Baskısı*, 16 Kasım 1978.

**) *Cumhuriyet*, 18 Kasım 1978.

- Türkiye NATO'dan ve diğer saldırgan emperyalist örgütlerden derhal çekilerek, sadece Misakı Milli sınırlarını savunmayı amaçlayan ve sadece "haklı savaş"a hazırlanan bir ulusal savunma sistemi oluşturmalıdır.

- ABD ile imzalanmış bütün ikili anlaşmalar iptal edilmeli, tüm ABD üsleri kapatılmalıdır.

- Emperyalizmin çıkarlarını savunmak için geniş tutulan askeri harcamalar düşürülerek bu fonlar ekonomik gelişme ve sosyal hizmet alanlarına kaydırılmalı, ordunun insangücü düşürülerek üretime yöneltilmelidir.

- Bu yapı içinde ulusal savaş sanayiinin kurulması, emperyalizmden tamamen bağımsız, ülkenin ve halkın çıkarlarına uygun genel bir sanayi planlaması içinde düşünülmelidir.

- Emperyalizmin saldırgan siyasetlerine uymaktan vazgeçilerek, Helsinki Sonuç Belgesi'nde belirlenen barışçı hedeflere hizmet edecek bir dış siyaset benimsenmeli, ulusal savunma stratejisi de buna uygun olarak geliştirilmelidir.

- Sadece ülkenin bağımsızlığını korumaya ve emekçi halkın çıkarlarını gözetmeye hizmet eden bir ulusal ordu, ancak gerçek bir halk ordusu şeklinde olabilir. Bu bakımdan, ordu mensuplarını sınıfsal olarak kapitalizmin saflarına iten OYAK gibi tuzaklar kaldırılmalı, otuz yıldan beri uygulanan emperyalist beyin yıkamasına son verilerek subaylar ulusal bağımsızlıkçı, demokrat bir ruhla yetiştirilmelidir.

30 yıldır emperyalizme, NATO'ya bağımlılık yüzünden çile çeken Türkiye halkı, böyle bir "ulusal savunma kavramı" beklemektedir.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ, GEREK MUHALEFETTE BULUNDUĞU DÖNEMDE, GEREKSE KENDİ AĞIRLIĞINI TAŞIYAN BİR HÜKÜMET KURULDUKTAN SONRA SÜREKLİ OLARAK "ULUSAL SAVUNMA KAVRAMI" YADA "ULUSAL SAVUNMA STRATEJİSİ"NDEN SÖZ EDER OLMUŞTUR. ÖZELİLE ABD'NİN TÜRKİYE'YE UYGULADIĞI SİLAH AMBARGOSU'NA KARŞI USSAL OLMAKTAN ÇOK DUYGUSAL TEPKİLERİN YAYGINLAŞTIĞI BİR SIRADA, CHP'NİN BU YENİ AÇILIMI, TÜRKİYE'NİN BAĞIMSIZLIĞINA YÖNELİK ÖNEMLİ BİR ATILIM OLARAK GÖRÜLMÜŞTÜR. ANCAK CHP, BİR YANDAN "ULUSAL SAVUNMA" KAVRAMINDAN SÖZ EDERKEN, ÖTE YANDAN NATO ÜYELİĞİNİN EN ATEŞLİ SAVUNUCUSU KESİLMİŞ, SİLAH AMBARGOSUNUN KALKMASINDAN SONRA DA ABD ÜSLERİNİ YENİDEN AÇMIŞTIR. ELİNİZDEKİ KİTAPÇIKTA BU ÇELİŞKİLİ TUTUM ÇÖZÜMLENMEKTEDİR.